

curier

economic legislativ

CONTRACTELE ECONOMICE instrumente fundamentale ale autoconducerii și autogestiunii unităților economice

Legea contractelor economice, modificată și completată prin Legea nr. 3/1979, în preambul prevede că „întărirea autoconducerii muncitorești și a autogestiunii economico-financiare a fiecărei unități socialiste, în cadrul conducerii unitare a întregii activități economice prin planul național unic de dezvoltare economico-socială, impune perfecționarea continuă a raporturilor contractuale, în scopul stimulării creșterii eficienței economice, lărgirii schimburilor de produse, lucrări și servicii, precum și pentru fundamentarea, realizarea și depășirea sarcinilor de plan. Asigurarea disciplinei de plan și contractuale face necesar ca pe toate treptele organizatorice să se ac-

ționeze ferm pentru respectarea integrală a obligațiilor privind încheierea și executarea contractelor economice, reducerea duratelor de aprovizionare-fabricație-desfacere și accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor materiale și bănești.“

În lumina textelor citate, publicăm în acest număr un grupaj de articole menit să faciliteze cunoașterea mai bine a celei mai importante secțiuni a dreptului economic și să contribuie, pe această cale, la aplicarea în practică, în spiritul legii, a normelor de drept care guvernează contractele economice.

Categorii de contracte economice

Potrivit art. 1 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, contractul economic are rolul de a reglementa realizarea producției în cantitățile, calitatea și la termenele stabilite, precum și raporturile financiare dintre unitățile socialiste cu respectarea costurilor și a celorlalți indicatori economici și financiar, în conformitate cu prevederile planului național unic, în vederea îndeplinirii obiectivelor prevăzute pentru dezvoltarea economico-socială și a satisfacerii cerințelor activității de export și cooperare economică internațională.

Pentru a putea îndeplini rolul ce le revine, legiuitorul a sistematizat, în art. 14 și următoarele, pe categorii, contractele economice pe care unitățile socialiste le încheie pe baza și în vederea îndeplinirii sarcinilor de plan.

Se arată astfel că — în raport de obiectul lor — contractele economice pot fi de livrare de materii prime, materiale și produse, de cooperare în producție, de furnizare de energie, pentru cercetare științifică, proiectare, lucrări de construcții-montaj și alte prestări specifice relațiilor economice dintre unitățile socialiste.

Această primă clasificare, în funcție de prestația concretă care formează obiectul contractului are în vedere criteriile reținute în mod constant atât de literatura de specialitate, cât și de practica arbitrală. Importanța acestei clasificări rezidă — printre altele — în faptul că unora dintre categoriile de contracte economice enumerate le sînt aplicabile dispoziții normative speciale.

Tot din punctul de vedere al obiectului, contractele economice sînt susceptibile de încă o clasificare, așa cum

rezultă din interpretarea sistematică a dispozițiilor art. 17, 18 și 22 ale legii la care ne referim. În adevăr, din prevederile art. 22 reiese că, de regulă, contractele economice au obiectul bine determinat de către părți la încheierea lor, legiuitorul vădind o grijă deosebită în direcția asigurării conținutului complet al contractului.

Cu titlu de excepție de la regula prevăzută la art. 22, dispozițiile art. 17 din aceeași lege sînt în sensul că „în cazul unor produse pentru care, la data contractării, nu sînt precizate sortimentele, tipurile, dimensiunile sau alte caracteristici necesare executării obligațiilor asumate, părțile vor prevedea termenul de prezentare a acestora, care nu va putea depăși șase luni înainte de data livrării“.

De asemenea, art. 18 din legea menționată prevede că „pentru bunurile destinate fondului pieței a căror sortimente variază frecvent în raport de cerințele pieței interne se vor încheia contracte-cadru pe întreaga perioadă a planului cincinal, care se vor adapta și detalia anual sau, după caz, în funcție de sezon“.

Tot astfel, „se vor încheia contracte-cadru și pentru livrarea produselor noi ce urmează să fie asimilate în perioada planului cincinal. Părțile vor detalia și concretiza prevederile acestor contracte după aprobarea omologării și introducerii în fabricație a produselor contractate“.

Deci, alături de contractele economice cu obiectul complet determinat, legea a reglementat posibilitatea încheierii unor contracte al căror obiect se va determina în mod complet numai în viitor. S-au avut în vedere situațiile în care: 1. nu există la data contractării posibilitatea

determinării sortimentelor, tipurilor, dimensiunilor sau altor caracteristici necesare executării; 2. se contractează bunuri destinate fondului pieței a căror sortimentație variază în funcție de cerințe; 3. se contractează produse noi ce urmează să fie asimilate în perioada planului cincinal.

În lumina Legii nr. 71/1969, contractele economice sînt susceptibile de încă o clasificare și anume, în raport cu durata lor. Potrivit art. 15 din legea menționată, unitățile socialiste încheie, de regulă, contracte de lungă durată astfel:

a) pe perioade de 15—20 ani pentru materii prime de bază — cărbuni coșificabili și energetici, șisturi bituminoase, ștei, gaze naturale destinate chimizării, minereuri feroase, neferoase, nemetalifere și alte produse ale industriei extractive;

b) pe perioada corespunzătoare îndeplinirii sarcinilor din planul cincinal, pentru întreaga producție stabilită prin plan;

c) pe întreaga durată de execuție, dacă aceasta depășește perioada planului cincinal, în cazul mașinilor, utilajelor și instalațiilor tehnologice destinate obiectivelor de investiții, al altor utilaje cu ciclu lung de fabricație, al lucrărilor de construcții-montaj și în alte asemenea situații.

Unitățile socialiste sînt obligate să asigure prin contracte, pe perioade de lungă durată, toate cooperările necesare realizării produselor sau livrărilor complexe, ținînd seama de specializarea producției și de necesitatea stabilirii unor raporturi de continuitate între unitățile ce cooperează.

Posibilitatea încheierii unor contracte pe perioade mai scurte rezultă din următoarele dispoziții ale art. 16 din legea citată: „În cazul unor acțiuni noi stabilite pe parcursul îndeplinirii planului cincinal, contractele economice se vor încheia la data aprobării acțiunii, pe durata corespunzătoare îndeplinirii sarcinii de plan respective“. Aceeași concluzie reiese și din dispozițiile art. 24 alin. 3 ale aceleiași legi, potrivit cu care comanda executată de îndată echivalează cu contract încheiat. Este cît se poate de evident că, în acest caz, succesiunea dintre comandă și executare este atît de rapidă încît nu se poate pune problema unui contract de lungă durată.

O ultimă clasificare a contractelor economice, care prezintă un interes practic deosebit este acela în: a) contractele economice privind aprovizionarea internă (tehnic-materială și pentru fondul pieței); b) contractele economice pentru realizarea operațiunilor de export și de import. Așa cum vom vedea în partea finală a grupajului, ultima categorie de contracte economice se împarte, la rîndul ei, în contracte economice de comision și contracte economice de livrare, executări de lucrări sau prestări de servicii pentru export.

Aspecte noi privind încheierea contractelor economice

Prin Legea nr. 3/1979 a fost abrogată H.C.M. nr. 1011/1972 privind unele măsuri pentru aplicarea prevederilor Legii nr. 71/1969 și s-au adoptat reglementări care aduc elemente noi în ceea ce privește încheierea contractelor economice și soluționarea neînțelegerilor precontractuale.

Astfel, prin art. 25 din Legea nr. 71/1969, s-a stabilit o perioadă maximă de 90 zile în care trebuie încheiate contractele economice. Este de menționat că această perioadă începe să curgă de la data primirii de către unitatea beneficiară a normativelor de plan și a repartițiilor.

O altă reglementare nouă — ce nu are corespondent în H.C.M. nr. 1011/1972 — este stabilirea obligației unității beneficiare de a „emite comenzi în termen de 20 zile de la data primirii normativelor de plan, iar în cazul produselor pentru care se elaborează și bilanțe materiale, de la data primirii repartițiilor“ (art. 25 lit. a).

Menționăm că neîndeplinirea acestei obligații consti-

tuie abatere disciplinară și se sancționează, potrivit dispozițiilor art. 94 pct. 3 din aceeași lege, cu reducerea retribuției și a indemnizației de conducere pe 1—3 luni cu 5—10%, cu retragerea uneia sau mai multor gradații sau trepte de retribuție pe 1—3 luni sau, în cazul celor încadrați la nivelul de bază, diminuarea acestuia cu 5—10% pe aceeași perioadă.

În termen de 30 zile de la primirea comenzii, unitatea furnizoare este obligată să emită proiectul de contract sau, după caz, confirmarea de comandă (art. 25 lit. b).

Observăm că termenul de 20 zile, prevăzut în acest scop prin art. 2 din H.C.M. nr. 1011/1972 a fost înlocuit cu cel de 30 zile.

Unitatea beneficiară este obligată să restituie proiectul de contract semnat, cu sau fără obiecții, în termen de 20 zile de la data cînd l-a primit (art. 25 lit. c). Se remarcă aici că termenul de 15 zile prevăzut de art. 3 din H.C.M. nr. 1011/1972 a fost mărit cu 5 zile.

În cazul semnării contractului cu obiecții, părțile, dacă sînt din aceeași localitate, trebuie să încerce concilierea lor în 10 zile, iar dacă sînt din localități diferite, în termen de 15 zile (art. 25 lit. c).

În această privință, noua reglementare prezintă următoarele deosebiri față de reglementarea corespunzătoare din H.C.M. nr. 1011/1972 (art. 4 alin. 1).

a) S-au stabilit termene diferențiate pentru efectuarea încercării de conciliere în raport cu împrejurarea dacă părțile au sau nu sediul în aceeași localitate; în reglementarea anterioară exista un termen unic de 10 zile.

b) S-a precizat că unitatea furnizoare are obligația s-o convoace pe cea beneficiară la încercarea de conciliere.

c) S-a renunțat la norma supletivă din H.C.M. nr. 1011/1972 potrivit căreia, dacă părțile nu stabileau altfel, încercarea de conciliere avea loc la sediul unității furnizoare. Întrucît potrivit actualei reglementări, unitatea furnizoare o „convoacă“ pe cea beneficiară, se înțelege că încercarea de conciliere are loc la sediul unității furnizoare.

Legea nr. 71/1969, modificată și completată, mai prevede (art. 25 lit. e) — similar cu dispozițiile art. 4 alin. ultim din H.C.M. nr. 1011/1972 — obligația unității furnizoare de a sesiza în termen de 5 zile, organul competent pentru soluționarea obiecțiilor neconciliate. Nu se mai prevede posibilitatea unității beneficiare de a proceda la această sesizare, în schimb s-a stabilit că „în cazul depășirii termenului de sesizare, obiecțiile beneficiarului se consideră acceptate, dacă nu contravin legii“.

Cît privește activitatea de soluționare a neînțelegerilor precontractuale sînt de relevat următoarele aspecte:

1. Neînțelegerile constînd în refuzul de a contracta vor fi supuse spre soluționare nu numai atunci cînd se referă la produse care se planifică prin repartiții, dar și atunci cînd privesc produsele care se contractează pe baza normativelor de plan (art. 26 alin. 1).

2. Termenul de rezolvare a neînțelegerilor de către Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe a fost redus de la 30 zile la 20 zile (art. 26 lit. d).

3. S-a prevăzut pentru cazul în care organele ce rezolvă împreună neînțelegerile precontractuale, nu pot realiza un acord, obligația de a sesiza, în 5 zile de la expirarea termenului de soluționare stabilit, organele competente de la eșalonul superior.

4. S-a renunțat la reglementarea din art. 10 alin. penultim a Legii nr. 71/1969, potrivit cu care, pentru problemele ce privesc indicatorii de plan sau pentru obiective de importanță deosebită — în cazurile cînd ministerele sau alte organe centrale nu se puteau pune de acord între ele — competența rezolvării revenea Consiliului de Miniștri.

Deci, în prezent, Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe este ultimul for în structura organelor cu competență în materia rezolvării neînțelegerilor precontractuale.

5. La acest minister, „soluționarea se va face pe baza justificărilor prezentate de părți și, după caz, cu participarea acestora“ (art. 26 lit. d).

6. Potrivit art. 26 alin. penultim din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, „hotărîrea dată în rezolvarea neînțelegerilor ivite cu prilejul încheierii contractului face parte din contract pe data cînd a fost încheiat“. În privința datei cînd se consideră încheiat contractul economic, în cuprinsul Deciziei primului arbitru de stat nr. 1055/1979 se arată următoarele: „Potrivit practicii arbitrale, contractul se consideră încheiat la data la care proiectul de contract semnat de beneficiar a ajuns la furnizor sau la data cînd proiectul de contract, semnat de beneficiar, trebuia să ajungă ținînd seama de dispozițiile legale la furnizor“.

7. Potrivit art. 26 alin. ultim din legea amintită, „în cazul refuzului nejustificat de a contracta, organele competente să rezolve neînțelegerile precontractuale vor face și propuneri de sancționare a persoanelor vinovate, potrivit legii“.

Față de caracterul imperativ al textului reprodus, socotim că în toate cazurile în care se reține caracterul întocmirii al refuzului de a contracta, este obligatorie întocmirea propunerilor de sancționare. În acest fel, se va contribui la educarea lucrătorilor din economie în direcția respectării și întăririi disciplinei contractuale.

Acceptarea tacită a obiecțiilor precontractuale

Reglementînd, prin art. 25, termenele în care unitățile socialiste sînt obligate să-și îndeplinească obligațiile legate de încheierea contractelor economice, Legea nr. 71/1969, modificată și completată, prevede că, în cazul contractelor semnate cu obiecții, unitatea furnizoare este obligată „să sesizeze în termen de 5 zile, organul competent pentru soluționarea eventualelor obiecții neconciliate; în cazul depășirii termenului de sesizare, obiecțiile beneficiarului se consideră acceptate, dacă nu contravin legii“.

Credem că introducerea acestui text, cu ocazia adoptării Legii nr. 3/1979, a fost determinată de constatarea că, în numeroase cazuri, datorită neremiterii, spre soluționare a contractelor economice semnate cu obiecții, acestea au rămas neexecutate.

Se cunoaște că practica arbitrară a fost preocupată să prevină asemenea situații care aveau, pînă la urmă, semnificația neîndeplinirii sarcinilor de plan.

Materialele apărute în aceste coloane au oferit suficiente exemple de soluții arbitrale prin care contracte economice semnate cu obiecții s-au considerat perfectate, deși părțile nu au conciliat obiecțiile și nici nu le-au dedus spre soluționarea organelor competente.

Aceste soluții s-au dedus din comportamentul manifestat de către părți cu prilejul încheierii contractelor. Astfel, de pildă, din faptul neconvocării unității beneficiare la conciliere, ca și din împrejurarea că această unitate, invitată fiind, nu s-a prezentat în vederea concilierii obiecțiilor s-au tras anumite consecințe în privința modului de perfectare a contractului.

Dar asemenea soluții nu s-au putut adopta în toate cazurile, unele dintre ele prezentînd asemenea particularități încît singura posibilitate era aceea de a se conchide că s-a perfectat contractul astfel cum a fost executat. Astfel de soluții prezentau inconvenientul că părțile se vedeau în situația de a nu răspunde cu privire la modul de executare a obligațiilor contractuale ceea ce, evident, nu era de natură să asigure respectarea disciplinei contractuale.

Chiar și în cazurile în care, din comportarea părților, se putea deduce perfectarea într-un anume sens a contractului, soluția arbitrajului intervenind, de cele mai multe ori, după expirarea perioadei de executare a contractului, părțile erau lipsite, în decursul acestei perioade, de elemente certe din care să cunoască direcția în care s-a perfectat contractul. Altfel spus, soluția arbitrajului producîndu-se, de regulă, după expirarea perioadei de

executare, nu putea constitui un îndreptar în privința modului de executare a contractului.

Aceste neajunsuri sînt înlăturate prin efectul dispozițiilor legale citate mai sus.

În prezent, dacă unitatea furnizoare nu sesizează în termen de 5 zile, organul competent pentru soluționarea obiecțiilor neconciliate, aceste obiecții se consideră acceptate. Adică, contractul se consideră perfectat în sensul obiecțiilor unității beneficiare. Se cunoaște deci, chiar de la data împlinirii acestui termen modul cum a fost perfectat contractul semnat cu obiecții nededuse spre soluționarea organului competent. Fiind exclus deci, orice echivoc în raporturile dintre părți, acestea vor cunoaște din timp modul cum trebuie să execute drepturile și obligațiile contractuale. De asemenea, în cazul litigiilor determinate de neexecutarea corespunzătoare a obligațiilor contractuale, vor exista elemente precise în raport cu care se va stabili răspunderea părților contractante.

Consecința nesensizării în termen a organului competent să rezolve obiecțiile neconciliate nu se produce în toate cazurile. Chiar legea prevede o excepție: obiecțiile nu se consideră acceptate dacă contravin legii.

Este vorba, de fapt, de configurarea clauzelor contractuale într-un mod care contravine dispozițiilor legale imperative. De pildă, obiecțiile prin care se solicită înscrierea în contract a unui alt preț decît cel legal nu se consideră acceptate prin efectul nesensizării în termen a organului competent să rezolve neînțelegerea. Tot astfel, nîd obiecțiunea prin care se pretinde ca produsele contractate să fie livrate în alte condiții calitative decît cele prevăzute în mod limitativ în standardul de stat ori obiecția prin care se urmărește livrarea utilajelor prin auto-recepție, deși, potrivit legii, pentru utilajele respective este obligatorie recepția.

În exemplele de mai sus, dacă ar opera acceptarea tacită a unității furnizoare, contractul s-ar încheia cu clauze nelegale ceea ce, pe drept cuvînt, legiuitorul nu a permis.

Considerăm că, alături de obiecțiile care contravin legii, mai există o categorie de obiecții în legătură cu care înlăturarea în sesizarea organului competent nu are drept consecință acceptarea obligațiilor de către unitatea furnizoare. Este vorba de acele obiecții care contravin repartițiilor.

Deși legea nu se referă la ele în mod expres, soluția pe care o susținem se bazează pe alte prevederi ale Legii nr. 71/1969 din care se degajă, cu titlu de principiu, rolul hotărîtor al repartiției în relația dintre sarcina de plan și contractul economic.

Această relație este exprimată în următorii termeni prin Decizia primului arbitru de stat nr. 985/1979: „...prevederile actului de planificare fac parte de drept din contract; în cazul în care contractul cuprinde clauze contrare prevederilor acestui act, respectivele clauze sînt nule și se înlocuiesc de drept cu prevederile actului de planificare“. Față de acest rol care revine repartiției nu este de admis, după opinia noastră, ca acceptarea tacită să se producă în privința obiecțiilor care contravin repartiției.

Astfel, obiecția prin care se solicită o cantitate de produse mai mare decît aceea prevăzută în repartiție ori un termen de livrare situat în afara perioadei de executare indicată în cuprinsul repartiției, nu poate fi considerată acceptată tacit prin efectul nesensizării în termen a organului competent să rezolve neînțelegerea.

O altă problemă pe care o ridică aplicarea dispozițiilor art. 25 lit. e din Legea nr. 71/1969 o constituie împrejurarea dacă organele sesizate cu rezolvarea obiecțiilor cu depășirea termenului de 5 zile, pot proceda la soluționarea acestora ori trebuie să se limiteze la constatarea că, prin nerespectarea termenului la care ne-am referit, unitatea furnizoare a acceptat obiecțiile.

Față de caracterul imperativ al dispozițiilor legale citate, socotim că organele tardiv sesizate nu sînt îndreptățite să procedeze la rezolvarea neînțelegerii cu excepția cazului în care obiecțiile contravin legii ori repartiției.

Atribuțiile centralelor și ministerelor privind încheierea și executarea contractelor

Deși contractele economice se încheie și se execută de către părțile contractante — unități socialiste — centralelor și ministerelor le revin importante sarcini și atribuții care sînt consacrate prin dispozițiile Legii nr. 71/1969, modificată și completată prin Legea nr. 3/1979.

Cadrul general al acestor atribuții și sarcini, comun centralelor și ministerelor, rezultă din dispozițiile art. 4, 9 și 10 ale legii citate.

Astfel, potrivit art. 4 alin. ultim, după actualizarea planului anual prin decret al Consiliului de Stat, centralele și ministerele au obligația de a lua „măsurile necesare pentru definitivarea contractării și asigurării tuturor condițiilor în vederea realizării sarcinilor stabilite”.

O altă dispoziție de largă cuprindere, referitoare atît la centralele cit și la ministere, este cea din art. 9 potrivit cu care organele în subordinea cărora se află unitățile socialiste „răspund de întărirea disciplinei de plan și contractuale, de respectarea integrală a obligațiilor asumate prin contracte, de reducerea duratei de aprovizionare-fabricație-desfacere și accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, de utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor materiale și bănești”.

În articolul următor — 10 — se subliniază răspunderea care revine ministerelor și centralelor în legătură cu „încheierea și urmărirea executării contractelor economice”.

Cu privire la modul de îndeplinire a sarcinilor de comerț exterior, art. 12 din aceeași lege prevede că ministerele și centralele „răspund de asigurarea cu prioritate a fondului de marfă pentru export, de efectuarea exporturilor în condiții de calitate superioară, cu respectarea riguroasă a condițiilor și termenelor prevăzute în contractele externe, precum și de încasarea integrală și la timp de la partenerii străini a drepturilor în valută”.

În ceea ce privește atribuțiile care revin exclusiv centralelor, sînt de amintit dispozițiile art. 24 alin. 2 ale Legii nr. 71/1969. Prin efectul Legii nr. 3/1979 acest text a suferit o modificare a cărei necesitate a reieșit din realitățile vieții economice. Este vorba de unitățile noi, care urmează să fie puse în funcțiune după data aprobării planului și a căror aprovizionare tehnico-materială a întîmpinat dificultăți în practică. Asemenea dificultăți nu vor mai apare, deoarece, potrivit noii reglementări la care ne referim, pentru asemenea unități „contractele economice privind desfacerea producției și aprovizionarea tehnico-materială se vor încheia de către centrale sau alte unități socialiste în subordinea cărora acestea urmează să funcționeze”.

Unitățile noi, după înființare — deci, după dobîndirea personalității juridice — devin, de drept, părți în contractele încheiate în condițiile de mai sus.

În acest fel s-a rezolvat problema succesiunii unității noi în contractul pe care centrala l-a încheiat anterior, fără să fie nevoie de încheierea unui nou înscris constatator al raportului contractual.

Alte atribuții sînt stabilite în sarcina centralelor, alături de întreprinderi și celelalte unități economice, prin dispozițiile art. 87 ale legii menționate. Ele se referă la: constituirea portofoliului de comenzi, organizarea și participarea la țîrguri și expoziții, realizarea sarcinilor privind cooperarea în producție, orientarea producției în funcție de cerințele consumatorilor interni și ale pieței externe, emiterea de comenzi pentru acoperirea necesarului de materii prime, materiale și produse, din țară și din import și altele.

Ministerelor, le revin, potrivit prevederilor art. 82 din Legea nr. 71/1969, următoarele atribuții specifice:

a) organizarea spectrării pieței interne și externe, asigurarea constituirii portofoliului de comenzi de către unitățile în subordine;

b) organizarea procesului de încheiere a contractelor economice, de adaptare a acestora, în conformitate cu prevederile de plan;

c) asigurarea fundamentării sarcinilor de plan pe bază de contracte, pentru acoperirea sarcinilor din întregul cincinal;

d) elaborarea planurilor de aprovizionare și emiterea comenzilor, cu respectarea normelor și normativelor de consum și de stoc aprobate;

e) organizarea cooperării în producție, adaptarea operativă a producției pentru satisfacerea cerințelor pieței interne și externe, ridicarea calității și competitivității produselor destinate exportului, valorificarea superioară a acestora pe piața externă;

f) urmărirea executării contractelor economice, îndeosebi sub aspectul respectării termenelor de livrare, cantității și calității produselor;

g) luarea din timp a măsurilor necesare pentru prevenirea sau înlăturarea oricăror cauze care ar putea conduce la neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractelor.

În legătură cu această din urmă atribuție, este locul să evocăm următoarele dispoziții ale art. 43 din aceeași lege: „Dacă după încheierea contractului se constată ivirea unor cauze, altele decît forța majoră, care ar pune una din părți în imposibilitate de a-l executa, ministerele, celelalte organe centrale și locale, centralele, cărora partea le este subordonată, au obligația să ia măsurile necesare pentru a asigura executarea contractului”.

Pentru ca aceste dispoziții legale să fie — în toate cazurile — traduse în viață, socotim necesar să se reglementeze răspunderea patrimonială a organelor menționate pentru situațiile în care nu iau măsurile care se impun pentru a asigura executarea contractelor economice. Ar urma să răspundă deci, față de unitatea creditoare nu numai unitatea socialistă debitoare a obligațiilor neexecutate, dar și organul tutelar al acesteia.

Atribuții speciale, în legătură cu asigurarea respectării disciplinei contractuale, revin Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe.

Potrivit art. 83 din legea amintită, acest minister „răspunde de buna desfășurare a activității de contractare și de asigurarea pe bază de contracte a desfacerii producției și a aprovizionării tehnico-materiale la intern, în care scop:

a) asigură, împreună cu Comitetul de Stat al Planificării, fundamentarea pe bază de contracte a sarcinilor de plan din domeniul desfacerii producției și aprovizionării tehnico-materiale;

b) asigură emiterea din timp a repartițiilor cu respectarea strictă a normelor de consum și de stoc aprobate și urmărește adaptarea și definitivarea contractelor în condițiile prezentei legi;

c) controlează, la ministere, centrale și întreprinderi, modul în care este organizată și se desfășoară activitatea de încheiere și executare a contractelor economice; organizează și răspunde de încheierea și executarea contractelor economice prin rețeaua proprie de baze și depozite;

d) ia măsuri operative pentru respectarea disciplinei contractuale și adaptarea corespunzătoare a contractelor, în scopul asigurării continuității și ritmicității producției, potrivit prevederilor de plan”.

Atribuții similare sînt prevăzute în sarcina Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe, ca și a ministerelor și centralelor, prin dispozițiile art. 11 ale aceleiași legi.

Cuprinsul contractelor economice

Îndatorirea unităților socialiste de a stabili raporturi contractuale în vederea îndeplinirii sarcinilor de plan nu poate fi socotită îndeplinită prin simplul fapt al încheie-

rii contractelor economice. Aceste contracte trebuie să aibă un anumit cuprins, adică să conțină toate clauzele adecvate îndeplinirii, în cele mai bune condiții, a sarcinilor de plan.

Astfel, art. 22 din Legea nr. 71/1969 prevede următoarele :

„Contractele economice se încheie prin acordul părților, pe baza și în executarea sarcinilor ce revin unităților socialiste din planul național unic de dezvoltare economicosocială, și vor trebui, după caz, să cuprindă, în principal :

a) identificarea unităților socialiste contractante și a persoanelor împuternicite să semneze contractul ;

b) durata de executare în natură a obligațiilor contractuale, prin determinarea cantității, stabilirea condițiilor de calitate și recepție, adaptările și îmbunătățirile constructive și tehnologice ce trebuie aduse produselor ;

c) defalcarea cantitativă, pe termene calendaristice de executare, eșalonate pe ani și trimestre ;

d) prețurile și tarifele în vigoare la data încheierii contractului, aprobate de organele în drept ; prețurile și tarifele se vor stabili, în condițiile legii, și la o dată ulterioară încheierii contractului, urmînd ca prima livrare sau prestare să se facă pe baza prețului sau tarifului aprobat ; modalitatea de plată ;

e) modalitățile de efectuare a probelor tehnologice, formele de asistență tehnică și regimul de garanție ;

f) condițiile de ambalare, marcare, etichetare și expediție, relațiile de transport optimizate ;

g) răspunderile contractuale ale părților ;

h) orice alte clauze necesare executării întocmai a obligațiilor asumate prin contract“.

Prevederile de la lit. h de mai sus confirmă ceea ce am afirmat la început în sensul că unitățile socialiste sînt îndatorate să încheie contracte economice cu conținut complet, în așa fel încît ele să constituie instrumente corespunzătoare și eficiente de realizare a sarcinilor de plan.

Pe marginea dispozițiilor normative pe care le-am produs se impun următoarele precizări :

a) Identificarea persoanelor împuternicite să semneze contractul este necesară pentru a se preveni acele cazuri, prejudiciabile pentru economia națională, cînd se ajunge la constatarea nulității unor contracte economice pe considerentul că ele au fost semnate de persoane necompetente.

Potrivit art. 90 din legea la care ne referim, contractele economice se semnează de către directorul unității. În această situație, considerăm că indicarea calității semnatarului este suficientă, deoarece competența de a semna în mod valabil contractul rezultă, potrivit legii, chiar din această calitate.

Același art. 90 prevede că „în condițiile legii, contractul poate fi semnat de către o altă persoană împuternicită în acest scop“.

Dacă contractul se semnează în aceste condiții, este necesar ca în cuprinsul său să figureze datele prin care se identifică împuternicirea care trebuie prezentată la data încheierii contractului pentru ca cealaltă parte să verifice existența și legalitatea împuternicirii.

b) Durata de executare în natură a obligațiilor contractuale trebuie să fie identică cu durata sarcinii de plan iar la stabilirea cantității și a condițiilor de calitate, părțile nu se pot abate de la prevederile obligatorii ale repartițiilor și actelor normative de stabilire a însușirilor calitative pe care trebuie să le prezinte fiecare prestație.

Referitor la organizarea recepției, părțile vor trebui să aleagă modalitatea cea mai corespunzătoare (recepție sau autorecepție) în funcție de o seamă de elemente proprii fiecărui raport contractual. Alături de amplasarea și frecvența livrărilor, va interesa, în mod deosebit, specificitatea produselor determinată de însușirile care le sînt proprii, însușiri care pot impune, uneori, excluderea autorecepției.

Dealtfel, chiar legea a prevăzut pentru anumite produse obligativitatea efectuării recepției la unitatea furnizoare. Astfel, în conformitate cu art. 33 din Legea nr.

71/1969, pentru utilaje tehnologice, instalații și alte produse de complexitate tehnică ridicată, recepția de către unitatea beneficiară este obligatorie. Aceasta poate efectua recepția și pe faze de fabricație.

Rezultă deci, că pentru această categorie de produse, părțile nu pot conveni, în mod valabil, livrarea prin autorecepție. Nesocotirea acestei interdicții atrage nulitatea clauzei respective și înlocuirea ei, de drept, cu prevederile corespunzătoare ale art. 35 citat.

c) Defalcarea cantitativă, pe ani și trimestre, a produselor contractate prezintă o deosebită utilitate în condițiile actuale cînd s-a generalizat încheierea contractelor de lungă durată.

Legea obligă, totodată, părțile contractante să stabilească „termene calendaristice de executare“. Este o prevedere care asigură îndeplinirea în natură și în conformitate cu nevoile economiei naționale a obligațiilor asumate prin contracte economice.

Într-adevăr, în perioada anterioară modificării și completării Legii nr. 71/1969 s-au întîlnit, relativ frecvent, contracte prin care obligațiile de livrare erau stabilite numai trimestrial, fără precizarea datelor eșalonate de executare.

În lipsa acestor date, unitățile furnizoare puteau efectua livrările oricînd în cursul trimestrului respectiv și răspundeau pentru neîndeplinirea obligațiilor de livrare numai în raport cu ultima zi a trimestrului. Aceasta — deoarece nu există altă scadență a obligației de livrare.

În prezent, așa cum s-a văzut, legea obligă părțile să stabilească termene de livrare pe date calendaristice ceea ce este de natură să asigure ritmicitatea livrărilor și angajarea eficientă a răspunderii unităților furnizoare care nu respectă termenele de livrare.

d) Înscrierea în contract a prețurilor și tarifulor în vigoare este necesară, în primul rînd, pentru ca înseși părțile să exercite un control asupra legalității prețurilor și tarifulor care se vor practica cu prilejul executării contractului.

Dealtfel, necunoașterea prețurilor și tarifulor de către unitățile beneficiare poate constitui un impediment în calea achitării contravalorii produselor livrate. Dacă competența de stabilire a prețurilor și tarifulor revine, potrivit legii, chiar părților contractante, lipsa prețului sau tarifului poate să atragă nulitatea contractului pe considerentul lipsei unui element esențial al contractului. Dacă prețurile și tarifele fac parte din categoria acelor care se stabilesc pe cale normativă, contractul se completează de drept cu prețurile și tarifele fixate.

e) În ceea ce privește „regimul de garanții“, aceasta implică, în primul rînd, stipularea în cuprinsul contractului, a perioadei de garanție înăuntrul căreia „unitatea furnizoare răspunde pentru calitatea acestora, iar după expirarea acesteia, pentru vicii ascunse, constatate potrivit legii“ (art. 39 din Legea nr. 71/1969).

De asemenea, reglementarea regimului de garanții presupune stabilirea procedurii de constatare a defecțiunilor apărute în cadrul perioadei de garanție, de analizare a cauzelor care le-au determinat, ca și măsurile pe care unitatea furnizoare este obligată să le ia pentru remedierea sau înlocuirea produselor necorespunzătoare calitativ.

După părerea noastră, regimul de garanții nu este suficient reglementat prin contract dacă părțile nu prevăd perioada de utilizare normată, care — potrivit Legii nr. 7/1977 — are, printre altele, rolul de a limita în timp răspunderea unității furnizoare pentru viciile ascunse apărute după expirarea perioadei de garanție.

f) În legătură cu condițiile de expediere, ținem să subliniem că părțile au îndatorirea de a stipula nu numai felul mijlocului de transport care se va folosi cu ocazia expedierii, dar mai ales partea obligată să asigure aceste mijloace. Cu alte cuvinte, trebuie precizat, fără echivoc, dacă produsele urmează să fie expediate de către unitatea furnizoare or ridicate de unitatea beneficiară.

Impreciziunile, sub acest aspect, sînt prejudiciabile pentru executarea contractului și deci, a sarcinii de plan, astfel cum rezultă și din Decizia primului arbitru de stat

nr. 1490/1979, dată într-un litigiu în care s-a pretins obligarea pârteii-beneficiare la plata penalităților aferente neridicării unor cantități de bere contractate :

„Prin articolul 7 din contract s-a prevăzut obligația furnizoarei de a expedia produsele prin mijloacele de transport menționate în anexe.

Este adevărat că nu se face nici o mențiune în legătură cu mijloacele de transport ce se utilizează la livrările de bere, dar această omisiune nu confirmă obligația beneficiarului de a ridica marfa contractată.

Potrivit prevederilor aceluiași articol, produsele se ridică de beneficiar atunci când acesta își are sediul în aceeași localitate, ceea ce, în speță, nu este cazul.

Mai mult decât atât, contractul nr. 451/1978 a fost încheiat cu I.C.R.A. Bistrița.

În anexa privind O.J.T. Bistrița, semnată de acesta, nu se face nici o mențiune cu privire la modul în care se vor expedia produsele și nu se prevede nici o obligație, din partea beneficiarului, de a ridica marfa.

Cît privește anexa 2 la contract, invocată de petiționară, ea se referă la condiția de preț (la produsul de bere la sticlă este franco depozit furnizor) adică, cine suportă cheltuielile de transport, dar nici în această anexă nu se prevede obligația beneficiarului de a ridica marfa.

În consecință, față de cele de mai sus, Arbitrajul a fost îndreptățit să rețină că pârțul-beneficiar nu datorează penalitățile pretinse prin acțiune“.

g) În ceea ce privește răspunderea contractuală, părțile nu se vor putea abate, desigur, de la prevederile Legii nr. 71/1969. Ele vor putea stipula însă penalități mai mari decât cele prevăzute de art. 47 din legea menționată, după cum vor putea să prevadă în contract penalități pentru încălcarea unor obligații ce nu sînt sancționate cu clauză penală stabilită pe cale normativă.

Cerințele executării în natură și întocmai a contractelor

Potrivit art. 33 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, unitățile socialiste sînt obligate să execute contractele economice în natură, cu respectarea întocmai a cantității, termenelor și celorlalte obligații asumate.

Cerința executării în natură se contrapune executării prin echivalent bănesc. În acest sens executarea în natură are înțelesul livrării acelor produse, executării acelor lucrări sau prestării acelor servicii care formează obiectul contractului. Executarea prin echivalent are semnificația acordării penalităților și a daunelor în completare în ipoteza în care executarea în natură nu are loc din culpa părților contractante. Unitățile socialiste nu pot opta pentru una dintre aceste forme de executare. Ele trebuie să facă totul și să stăruie pentru a se realiza executarea în natură, deoarece numai printr-o asemenea realizare se îndeplinește sarcina de plan care stă la baza contractului. Cu alte cuvinte, executarea în natură se înlocuiește cu executarea prin echivalent numai dacă prima a devenit imposibil de realizat.

Din dispozițiile legale sus-citate reiese că cerința executării în natură nu se confundă cu cerința executării întocmai a obligațiilor asumate prin contractele economice. Din interpretarea literală și logică a textului rezultă cu evidență că este vorba, în realitate, de două laturi distincte ale executării. Prima — executarea în natură — înseamnă săvîrșirea prestației care formează obiectul contractului. A doua — executarea întocmai are semnificația respectării tuturor clauzelor contractuale cu ocazia executării. Legiuitorul se referă expres la cantitate, calitate, termene și nu omite să adauge celelalte „obligații asumate“.

La o analiză cît de sumară, apare că, în privința cantității, executarea întocmai se poate realiza numai prin livrarea produselor în cantitatea prevăzută de contractul pe care l-au încheiat părțile. Desigur că acest element

contractual — cantitatea — nu poate fi stipulat în neconcordanță cu ceea ce se prevede în repartiții.

Este, sub acest aspect, greșită și nejustificată practica unor unități siderurgice de a stipula în contracte că a-cestea se consideră îndeplinite prin livrarea cantităților de oțel înscrise în anexe, dar cu o toleranță de $\pm 3\%$.

Asemenea stipulații contravin cerinței executării întocmai sub raportul cantității. Ele contravin, în același timp, planificării prin repartiții a aprovizionării cu oțeluri, căci, admiterea unor asemenea clauze ar însemna să se recunoască părților contractante posibilitatea de a modifica — în limitele procentului de $\pm 3\%$ — cantitatea de oțel repartizată de organele de planificare.

Cerința executării întocmai sub raportul cantității este asigurată și de acele dispoziții ale art. 8 din legea amintită care interzic lansarea în fabricație de produse care nu au asigurată desfacerea prin contracte sau comenzi ferme pentru consumul intern sau pe piața externă.

Sub raportul calității, executarea întocmai implică, în primul rînd, respectarea dispozițiilor cu caracter normativ ce reglementează însușirile calitative pe care trebuie să le prezinte produsele contractate. Ea implică, totodată, îndeplinirea acelor condiții de calitate pe care le-au stipulat însăși părțile, cu respectarea prevederilor legale.

Credem că această cerință include și necesitatea livrării produselor complete. Adică, produsul corespunde din punct de vedere calitativ numai dacă cuprinde toate elementele ce-i sînt proprii, potrivit legii și contractului.

Din acest punct de vedere, socotim că se impune o interpretare nuanțată a dispozițiilor art. 38 din aceeași lege, potrivit căroră „produsele refuzate de unitatea beneficiară pentru lipsuri calitative se consideră nelivrate dacă furnizorul nu asigură remedierea sau înlocuirea lor, în termenul stabilit de comun acord cu beneficiarul“.

Astfel, ni se pare că, în ipostaza livrării unor produse incomplete, ele nu s-ar putea considera livrate pe considerentul că unitatea beneficiară nu le-a refuzat pe acest motiv. Este o situație care nu poate avea semnificația îndeplinirii obligației de livrare, cu atât mai mult, cu cît, există cazuri în care nici nu i se poate imputa unității beneficiare faptul că nu a refuzat primirea produselor livrate în stare incompletă. Aceasta — deoarece, în multe cazuri, unitatea beneficiară poate avea convingerea că livrarea se completează prin expediția următoare.

Referitor la calitatea produselor, Legea nr. 71/1969, modificată și completată, mai cuprinde următoarele dispoziții, menite să asigure executarea întocmai a obligațiilor :

„Unitatea beneficiară este obligată să verifice, în condițiile prevăzute de lege, pe parcursul executării produsului contractat, modul în care unitatea furnizoare îndeplinește clauzele convenite cu privire la calitate“ (art. 37).

„Unitățile socialiste au obligația să livreze numai produse care corespund condițiilor de calitate prevăzute în contractele economice“ (art. 38).

Respectarea clauzelor contractuale privind termenul de livrare prezintă importanță deosebită pentru economia națională, deoarece numai în acest fel se poate asigura o aprovizionare tehnico-materială corespunzătoare, realizarea la timp a obiectivelor de investiții și aprovizionare promptă a unităților comerciale cu fondul de marfă necesar desfacerii către populație.

Consfințind deci, regula livrării produselor chiar la termenele contractuale, legiuitorul a reglementat, pentru cazuri excepționale, posibilitatea livrării produselor cu anticipație, ca și posibilitatea livrării lor cu întârziere.

În legătură cu livrările anticipate, rețin atenția acele dispoziții ale art. 40 din legea amintită care prevăd obligativitatea acordului realizat anticipat în privința fiecărei livrări, precum și împrejurarea că în cazul mașinilor, utilajelor și instalațiilor destinate obiectivelor de investiții, livrarea anticipată se poate face numai cu acordul băncii finanțatoare prin care se atestă că achiziționarea în devans a utilajelor este asigurată economic, fiind asigurate condiții pentru montarea și darea lor în exploatare înainte de termenele stabilite prin documentația tehnico-economică aprobată.

S-a stabilit, de asemenea, că livrarea produselor cu întârziere se poate face numai cu acordul prealabil al beneficiarului, care va putea să refuze primirea produselor dacă datorită întârzierii este în imposibilitate de a le mai folosi sau s-ar depăși nivelul stocurilor normale determinate potrivit legii.

Referindu-ne, în continuare, la alte clauze contractuale decât cele expres enumerate în art. 33 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, arătăm, în mod exemplificativ, următoarele:

a. Cerința executării întocmai a obligațiilor asumate prin contractele economice implică livrarea produselor în sortimentele convenite. Nerespectarea acestei cerințe lipsește, în multe cazuri, executarea de eficiență economică urmărită.

Din Decizia primului arbitru de stat nr. 953/1979, rezultă posibilitatea părților de a conveni, în cursul executării contractului, asupra modificării sortimentelor: „În condițiile în care marfa a fost acceptată de beneficiară, fiind primită și achitată de aceasta, urmează a se reanaliza îndeplinirea obligațiilor contractuale de către furnizoare, având în vedere că, potrivit practicii arbitrale, în situația în care stabilirea sortimentelor este la latitudinea părților, în condițiile în care sortimentele modificate de furnizoare sînt acceptate de beneficiară, se consideră că beneficiara a acceptat tacit modificarea contractului, astfel că livrările efectuate se impută asupra obligațiilor contractuale”.

Această soluție este valabilă numai în condițiile în care sortimentele nu au fost determinate chiar prin sarcina de plan. Este ceea ce rezultă din următoarele considerente ale Deciziei primului arbitru de stat nr. 263/1979:

„În raporturile dintre organizațiile socialiste, se impune ca prin intermediul contractului de furnizare, al executării obligațiilor asumate prin acesta, să se realizeze întocmai sarcina de plan.

Întrucît prin executarea în natură a contractului de furnizare de produse se urmărește atingerea unui anumit rezultat economic — realizarea planului — organizația socialistă furnizoare nu este îndreptățită să execute prestația în alt fel decît în forma planificată și convenită prin contract, în specificul ei, depunînd toate eforturile și diligențele pentru realizarea acestei executări.

În consecință, organul arbitral a stabilit corect că atîta timp cît produsul a fost planificat și contractat sub forma a două sortimente, în executarea contractului, nu mai era posibilă compensarea între aceste sortimente”.

b. Respectarea dispozițiilor legale și contractuale privind efectuarea recepției interesează, de asemenea, executarea întocmai a contractului.

Astfel, potrivit art. 35 din legea amintită, „pentru utilaje tehnologice, instalații și alte produse de complexitate tehnică ridicată, recepția de către beneficiar este obligatorie”.

Neefectuarea recepției în aceste condiții constituie un impediment în calea îndeplinirii obligației de livrare, deoarece unitatea furnizoare nu poate preda celei beneficiare utilajele tehnologice, instalațiile și produsele de complexitate tehnică ridicată atîta vreme cît nu s-a făcut recepția prevăzută de lege.

c. Obligațiile prevăzute în contract privind expedierea produselor de către unitatea furnizoare or ridicarea lor de către unitatea beneficiară se impun a fi executate și ele așa cum au fost asumate.

Este un aspect adeseori neglijat, deși are profunde implicații în ceea ce privește executarea întocmai a obligațiilor contractuale. Astfel, dacă obligațiile de mai sus nu sînt îndeplinite, produsele — deși sînt gata fabricate — nu ajung să fie folosite potrivit destinației ce li s-a dat în vederea îndeplinirii sarcinilor de plan. Consecințe din cele mai grave se produc în cazul produselor ușor alterabile care se degradează dacă nu sînt, după caz, expediate sau ridicate în timp util.

d. În sfîrșit, părțile sînt ținute să respecte întocmai și condițiile privitoare la ambalarea produselor. Ambala-

jul este destinat să asigure integritatea lor pe timpul transportului și manipularilor, uneori pe perioada stocării și alteori și în perioada desfacerii pe rețeaua comercială.

Este lesne de înțeles că un ambalaj insuficient sau defectuos poate duce la degradarea unui produs realizat în cele mai bune condiții. Iată de ce unitățile socialiste trebuie să-și execute întocmai — și în această privință — obligațiile asumate prin contractele economice.

Obligația de plată a prețului

Legea nr. 71/1969, în forma sa modificată și completată, cuprinde dispoziții în legătură cu data de la care unitatea beneficiară datorează prețul prestației ce s-a executat în favoarea sa în baza contractului economic încheiat.

Dispozițiile la care ne referim se găsesc în art. 41 care reglementează, în primul alineat, momentul transmiterii produselor livrate în administrarea directă sau proprietatea unității beneficiare, pentru ca apoi, în alineatul al doilea, să se prevadă următoarele:

„Pe data trecerii produselor în proprietatea sau administrarea directă a unității beneficiare, aceasta datorează plata prețului produsului sau prestației, iar riscurile trec asupra sa”.

Din coroborarea prevederilor celor două alineate, la care s-a făcut referire, ar rezulta că plata prețului este datorată, după caz, pe data predării produselor către unitatea beneficiară, pe data predării produselor către unitatea de transport, în cazul în care expedierea produselor este în sarcina unității furnizoare, pe data trecerii produselor în custodia unității furnizoare, cu acordul unității beneficiare și în condițiile legii.

Concluzia de mai sus nu este exactă, deoarece nu ține seama de prevederile legii speciale care reglementează Legea finanțelor nr. 9/1972, modificată și completată prin Legea nr. 2/1979.

Intr-adevăr, această lege prevede următoarele la art. 154: „(1) Plățile trebuie făcute la data exigibilității obligațiilor, debitorul fiind obligat să le efectueze, iar creditorul fiind dator să le ceară.

(2) Unitățile socialiste sînt obligate să ceară beneficiarilor plata produselor după predarea, expedierea sau trecerea în custodie a acestora prevăzute de lege, precum și plata lucrărilor executate sau serviciilor prestate, după recepție cu respectarea clauzelor contractuale.

(3) Beneficiarul este obligat să efectueze plata produselor preluate sau trecute în custodie, a lucrărilor executate și serviciilor prestate, după recepția acestora, cu excepția cazurilor prevăzute de dispozițiile legale. Aceeași obligație revine beneficiarului și în cazul în care, deși prin contract s-a prevăzut că plata se face la cererea furnizorului, totuși acesta nu a cerut-o”.

Observăm că deși potrivit Legii nr. 71/1969, prețul este datorat din momentul transmiterii dreptului de proprietate sau de administrare directă asupra produselor livrate, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 9/1972 plata trebuie efectuată abia după recepția produselor livrate.

Că este așa, rezultă din dispozițiile art. 158 ale acestei din urmă legi care prevede — la lit. b — dreptul unității beneficiare de a refuza plata prețului în cazul cînd „produsele nu au fost primite pînă la expirarea termenului de acceptare sau altor termene stabilite de bancă”.

Rezultă deci, că relevant este, în ceea ce privește momentul cînd devine actuală obligația de plată a prețului, primirea faptică a produselor de către unitatea beneficiară, iar nu momentul în care are loc transmiterea juridică, în proprietatea sau administrarea directă a acestei unități.

Dar, așa cum a rezultat din cele de mai sus, există și anumite situații de excepție.

Așa, de pildă, în conformitate cu dispozițiile art. 154 (4) din Legea nr. 9/1972, „în cazul mărfurilor care, potrivit contractelor, se expediază direct beneficiarilor finali, plata urmînd a se face printr-o unitate intermediară, achitarea mărfurilor se efectuează de unitatea intermediară, la primirea documentelor de decontare întocmite de furnizor

pentru mărfurile efectiv expediate, cu dreptul de a refuza ulterior eventualele diferențe constatate la primirea, recepția și decontarea mărfurilor de către beneficiarii finali”.

În această situație deci, plata prețului are loc independent de primirea efectivă a produselor, cu dreptul unității plătitoare de a exercita refuz ulterior.

O reglementare alternativă sub acest aspect este prevăzută de art. 155 din Legea nr. 9/1972.

Astfel, beneficiarii de mărfuri din import au obligația să accepte sau să refuze plata mărfurilor după primirea și recepționarea lor, în cadrul termenelor legale, pe baza documentelor emise de întreprinderile de comerț exterior.

În continuare, se prevede că, în cazul cînd primirea și recepția mărfurilor din import nu se efectuează în termen de cel mult 20 de zile de la data primirii facturilor de la întreprinderile de comerț exterior, beneficiarii sînt obligați să dispună plata documentelor în cauză, cu dreptul de a refuza ulterior eventualele diferențe în funcție de verificare și recepție, în cadrul termenelor și condițiilor din contractele externe.

Subliniem că, exercitînd refuzuri de plată pentru neprimirea, în totalitate, sau în parte, a produselor livrate, unitățile beneficiare trebuie să ia măsurile care se impun în cazurile în care neprimirea produselor se datorează căii ferate care răspunde de integritatea lor în timpul transportului. Dacă dreptul de acțiune pe căraș aparține exclusiv unității beneficiare, aceasta nu se poate limita la exercitarea dreptului de refuz față de unitatea furnizoare, ci este îndatorată să valorifice, în cadrul termenului de prescripție, pretențiile față de căraș. Contrar, se produc consecințe prejudiciabile care se suportă de către unitatea beneficiară, așa cum rezultă și din Decizia primului arbitru de stat nr. 708/1979: „La art. 85 pct. 3 lit. a din Regulamentul de transport C.F.R. se prevede că acțiunea contra căii ferate derivînd din contractul de transport aparține destinatarului din momentul în care a primit scrisoarea de trăsură”.

Ultimul alineat al dispoziției normative sus-menționate prevede posibilitatea pentru destinatar de a cesiona expeditorului dreptul său la acțiune împotriva cărașului.

În speță, pîrita U.J.C.C. Iași, în calitate de destinatară a transportului în litigiu, a ridicat scrisoarea de trăsură... din Stația CFR. Socola, achitînd taxele de transport aferente, fără a-l acționa pe căraș pentru lipsa mărfii și fără a cesiona dreptul său expeditoarei, în cadrul termenului de prescripție prevăzut de art. 4 lit. e din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă”.

Datorită acestui fapt, paguba constînd în valoarea produselor lipsă a fost stabilită în sarcina unității menționate.

Constatarea cazului de forță majoră — procedura de confirmare

În conformitate cu art. 46 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, „unitatea socialistă a cărei obligație contractuală nu poate fi executată din cauză de forță majoră, constatată potrivit legii, este apărută de răspundere și are obligația să aducă la cunoștință celeilalte părți imposibilitatea de executare survenită, în termen de 5 zile de la data apariției acestei cauze, și să-i comunice actele doveditoare în termen de 15 zile de la aceeași dată; de asemenea, este obligată să-i comunice de îndată data încetării cazului de forță majoră”.

Cazurile de forță majoră se analizează și se confirmă de către Comitetul de Stat al Planificării, pentru produsele ale căror balanțe se aprobă prin planul național unic de dezvoltare economico-socială, și de către Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe, pentru produsele ce fac obiectul celorlalte balanțe”.

Prevederile legale pe care le-am reprodus conțin o serie de elemente inedite ce interesează, în mod deosebit,

condițiile în care funcționează răspunderea unităților socialiste pentru nerespectarea obligațiilor asumate prin contractele economice.

O primă constatare se impune în privința noțiunii de forță majoră.

Nici de această dată, legiuitorul nu a definit această noțiune, ceea ce este explicabil și firesc, întrucît din practica relațiilor contractuale dintre unitățile socialiste a rezultat o multitudine de împrejurări cărora practica arbitrală le-a recunoscut efecte exoneratoare de răspundere.

În cadrul acestor relații, așa cum just s-a subliniat în literatura de specialitate, accentul trebuie pus pe elementul insurmontabil al împrejurării care împiedică îndeplinirea obligației, iar nu pe elementul de imprezvizibilitate. Hotărîtoare trebuie să fie examinarea comportamentului unității socialiste care nu și-a respectat obligațiile contractuale, comportare în raport cu care se apreciază existența sau ire existența culpei. Este locul să reamintim aici, că este prezumată culpa unității menționate iar în aprecierea împrejurărilor care se invocă în scopul de a obține apărarea de răspundere trebuie să se manifeste exigența impusă de necesitatea respectării disciplinei de plan și contractuale, a creșterii simțului de răspundere, a ordinei și corectitudinii ce trebuie să caracterizeze raporturile dintre unitățile socialiste.

O a doua constatare se referă la faptul că s-a stabilit, pentru prima oară în legislația noastră, obligativitatea comunicării încetării cazului de forță majoră.

Dacă pînă la recenta modificare a Legii contractelor economice exista doar obligația de a comunica ivirea cazului de forță majoră, de acum înainte este obligatorie și încunoștințarea încetării cazului de forță majoră.

Stabilirea acestei îndatoriri corespunde întru totul colaborării care caracterizează relațiile care se stabilesc între unitățile socialiste în baza și în vederea realizării sarcinilor de plan. Ea corespunde, totodată, interesului economic ca unitatea beneficiară să fie avizată asupra reluării executării obligațiilor contractuale temporar suspendate datorită ivirii cazului de forță majoră. Unitatea beneficiară trebuie să ia măsuri pentru a asigura utilitatea prestației pe care urmează să o primească după încetarea cazului de forță majoră. Or, asemenea măsuri nu pot fi luate, în condiții corespunzătoare, decît dacă unitatea amintită ia cunoștință de faptul că executarea contractului va fi reluată ca urmare a încetării cazului de forță majoră.

Este de relevat că anunțarea încetării cazului de forță majoră trebuie să se facă imediat. Spre deosebire de situația ivirii forței majore, pentru cazul încetării ei, legea nu prevede un termen, ci precizează că încunoștințarea trebuie să aibă loc de îndată.

Neîndeplinirea obligației la care ne referim antrenează răspunderea unității în culpă.

Este posibil ca, de pildă, prin reluarea livrărilor fără anunțare prealabilă, unitatea beneficiară să se afle în situația de a nu putea prelucra, comercializa sau depozita produsele livrate. De asemenea, pot apare dificultăți la descărcarea vagoanelor care să ocazioneze plata unor taxe de locații, imputabile unității furnizoare care nu a îndeplinit obligația legală de a anunța reluarea livrărilor ca urmare a încetării cazului de forță majoră.

Este vorba, în exemplele expuse, de livrări efectuate în contul sarcinilor contractuale curente, iar nu de cele făcute pe seama unor termene de livrare expirate anterior. Am făcut această precizare, deoarece potrivit art. 40 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, executarea cu întîrziere poate avea loc numai cu acordul prealabil al unității beneficiare. Deci, îndatorirea de a obține acest acord este distinctă de obligația comunicării încetării cazului de forță majoră.

În sfîrșit, este de subliniat că, în conformitate cu textul legal reprodus mai sus, nu orice cauză de forță majoră exonerează de răspundere, ci numai aceea care a fost „constatată potrivit legii”.

Condițiile în care trebuie să se facă constatarea rezultă din dispozițiile art. 46 alin. 2 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată.

Textul prevede, în această privință, o competență spe-

cială pentru Comitetul de Stat al Planificării și pentru Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlul Gospodăririi Fondurilor Fixe. Primul dintre organele amintite „analizează și confirmă” cazurile de forță majoră pentru produsele ale căror balanțe se aprobă prin planul național unic de dezvoltare economico-socială iar al doilea — pentru produsele ce fac obiectul celorlalte balanțe.

Prin efectul reglementării la care ne referim, nici părțile și nici organele arbitrale nu vor putea reține existența cazului de forță majoră în legătură cu produsele pentru care se elaborează și se aprobă balanțe atâta vreme cât cazul respectiv nu este confirmat de către organul competent.

Numai pentru prestațiile care nu fac obiectul balanțelor se poate pune problema reținerii forței majore de către organele arbitrale în baza probelor administrate în conformitate cu reglementările în vigoare pînă la modificarea și completarea Legii nr. 71/1969 prin Legea nr. 3/1979.

Credem că, în privința produselor pentru care se elaborează și se aprobă balanțe, competența organelor amintite nu se limitează la analizarea și confirmarea cazurilor de forță majoră de tip clasic, ci se extinde și asupra altor cazuri obiective denumite impropriu „asimilate cazului de forță majoră”, cum ar fi neobținerea repartițiilor de materii prime, întârzierea în primirea materiilor prime, materialelor și instalațiilor din import și altele.

Situațiile la care ne-am referit nu trebuie confundate cu alte împrejurări ce înlătură răspunderea unităților socialiste pentru nerespectarea obligațiilor asumate prin contracte economice. Asemenea cauze sînt nulitatea contractului, nerespectarea formei scrise a contractului economic, întârzierea creditorului, obligației neexecutate și altele.

Socotim că urmările unor asemenea împrejurări asupra răspunderii debitorului obligației neexecutate se vor putea stabili, în toate cazurile, de către organele arbitrale fără să fie nevoie de vreo certificare dată de alte organe.

Într-adevăr, textul legal la care ne-am referit prevede o procedură specială de constatare numai în ceea ce privește cazurile de forță majoră. Or, această procedură nu poate fi aplicată prin analogie altor împrejurări care înlătură răspunderea.

Pentru stabilirea modului de aplicare în Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlul Gospodăririi Fondurilor Fixe a dispozițiilor art. 46 din Legea nr. 71/1969, referitoare la analizarea și confirmarea cazurilor de forță majoră, a fost emis Ordinul nr. 222 din 6 septembrie 1979.

Așa cum se prevede în art. 1 al menționatului ordin, cererile referitoare la analizarea și confirmarea cazurilor de forță majoră se vor adresa ministerului amintit numai în legătură cu produsele a căror balanțe nu se aprobă prin planul național unic de dezvoltare economico-socială. Această prevedere este în perfectă concordanță cu legea citată care atribuie Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe competență în materie numai pentru produsele amintite.

Pentru unitățile socialiste — părți contractante — prezintă o deosebită importanță cunoașterea dispozițiilor art. 2 al ordinului la care ne referim: „În scopul cunoașterii de către forurile tutelare a situațiilor de excepție ce confruntă unitățile subordonate și a rezolvării operative a unor asemenea sesizări, cererile respective împreună cu actele doveditoare vor fi primite la Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlul Gospodăririi Fondurilor Fixe prin ministerele și celelalte organe centrale și locale în subordinea cărora se găsesc unitățile socialiste ce invocă forță majoră, de către direcția de specialitate în a cărei ramură funcționează unitatea socialistă”.

Deci, unitățile socialiste — părți contractante — nu vor sesiza ministerul amintit în vederea analizării și confirmării cazurilor de forță majoră. Ele se vor adresa, în acest scop, organului tutelar superior. Astfel, unitățile socialiste din cadrul ministerelor se vor adresa ministerului tutelar. Unitățile cooperatiste se vor adresa uniunii centrale cooperatiste de care aparțin iar unitățile de stat de interes local se vor adresa comitetelor executive ale consiliilor populare care le tutelează.

Această procedură va permite nu numai cunoașterea de către organele tutelare a dificultăților cu care sînt confruntate unitățile în subordine la executarea obligațiilor asumate prin contractele economice, dar și aprecierea de către aceste organe a împrejurărilor care se invocă în dovedirea cazurilor de forță majoră.

Pentru analizarea și confirmarea cazurilor de forță majoră, unitățile socialiste trebuie să prezinte:

— orice document ce ar cuprinde date care să contribuie la o corectă analiză a împrejurărilor în care s-a declanșat și consemnat evenimentul ce constituie forța majoră invocată, inclusiv întinderea efectelor acestuia;

— înscrisul constatator încheiat de organele competente în situația cînd un act normativ dispune constituirea unui asemenea document.

La actele doveditoare arătate mai sus urmează a se anexa:

— extras certificat pentru conformitate de pe contractul al cărui obiect este afectat prin forța majoră invocată și din care să rezulte denumirea corectă a acestuia sau a prestației nerealizate;

— copie certificată pentru conformitate de pe actele ce s-au trimis celeilalte părți contractante în realizarea dispozițiilor de comunicare prevăzute de art. 46 din Legea contractelor economice.

Potrivit art. 3 al ordinului la care ne referim, confirmările sau infirmările cauzelor de forță majoră vor fi comunicate în termen de 30 zile de la data primirii solicitării ministerelor sau organelor centrale și locale.

Rezultă din cele expuse că pentru obținerea operativă a confirmării cazurilor de forță majoră care împiedică îndeplinirea obligațiilor asumate prin contractele economice, unitățile socialiste trebuie să urmeze calea indicată mai sus, depunînd, totodată, documentația necesară analizării împrejurărilor invocate.

Modificarea, adaptarea și actualizarea contractelor economice

Secțiunea 2-a a Capitolului II din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, este consacrată în întregime cazurilor de modificare, adaptare și actualizare a contractelor economice. Folosirea acestor termeni nu constituie urmarea unei inconsecvențe. Este ceea ce vom încerca să învederăm, în cele ce urmează, tratînd despre modificarea, adaptarea și actualizarea contractelor economice.

Modificarea contractului economic este operațiunea juridică prin care unele clauze contractuale suferă schimbări din inițiativa părților și cu acordul lor.

Din întreaga economie a secțiunii la care ne referim rezultă că legiuitorul a rezervat termenul de „modificare” altor schimbări din conținutul contractului care constituie opera părților. Adică, părților nu le este impusă, în aceste situații, schimbarea cuprinsului contractului ca urmare a modificării sarcinilor de plan sau din alte cauze prevăzute de lege.

Astfel, potrivit art. 28 din legea amintită, modificarea unilaterală a contractelor economice este interzisă. Per a contrario, este permisă modificarea acestora prin acord comun al părților și din inițiativa acestora.

În privința acestui acord, este de relevant că el trebuie să fie expres, univoc și concretizat în scris. Sînt relevante, în această privință, următoarele considerente ale Deciziei primului arbtr de stat nr. 456/1969: „Corect a reținut organul arbitral care a pronunțat hotărîrea atacată că nu a intervenit o modificare a contractului, rămînînd în vigoare sarcinile asumate de furnizor — pîrît în litigiul de față, contractul economic putînd fi modificat numai prin voința părților contractante.

Practica arbitrală în mod constant a stabilit că modificarea contractului solicitată de beneficiară nu va putea opera în cazul în care nu există și acordul furnizorului.

Reclamanta-beneficiară a comunicat prin adresa că întrucât deține în stoc o cantitate mare de panglică . . . nu-i mai sînt necesare cantitățile contractate, adăugînd însă că „așteaptă confirmarea prezentei”.

Furnizoarea, luînd cunoștință de conținutul sus-menționatei adrese însă nu a confirmat că va modifica prevederile contractului, astfel că nerealizîndu-se acordul de voință al părților contractante nu poate azi invoca o modificare a contractului.

Împrejurarea că acest produs nu este supus repartiției nu schimbă situația, întrucît, oricum, modificarea contractului trebuia efectuată numai cu acordul expres al ambelor părți.

Ca atare, contractul rămînd în ființă pentru toate produsele și cantitățile inițial contractate, beneficiarul este îndreptățit a pretinde penalitățile pentru neexecutarea la termen și înlocuim a obligațiilor contractuale asumate“.

Dar chiar în ipoteza în care cad de acord în mod expres și univoc modificării contractului, înțelegerea părților este îngrădită de anumite limite. Unele dintre ele rezultă din dispozițiile art. 28 al Legii nr. 71/1969 : „ modificarea contractului prin acordul părților nu se poate face dacă aceasta privește elemente cuprinse în balanțele materiale și repartiții.

Părțile pot aduce modificări contractelor numai în ce privește clauzele pe care le-au stabilit, potrivit competențelor ce le revin, exclusiv prin acordul lor de voință”.

Aceste limite sînt pe deplin explicabile și apar cit se poate de firești dacă se are în vedere corelația specifică care există între sarcina de plan și contractul economic. După cum acest contract nu poate fi încheiat în neconcordanță cu sarcina de plan, tot așa el nu poate fi astfel modificat prin acordul părților încît să cuprindă clauze contrare sarcinii de plan.

Limitele dreptului părților de a proceda la modificarea contractului economic este dat și de dispozițiile normative cu caracter imperativ. Astfel, cu prilejul modificării contractului, ele nu pot introduce în cuprinsul acestuia clauze care contravin dispozițiilor amintite.

De asemenea, el nu sînt îndreptățite să modifice contractele economice într-un mod care urmărește eludarea dispozițiilor normative privind răspunderea patrimonială pentru nerespectarea obligațiilor contractuale asumate. Este cazul, decalării termenelor de livrare după ajungerea lor la scadență, operațiune pe care practica arbitrală o consideră ilicită pentru motivul că, în acest fel, părțile încearcă să apere unitatea furnizoare de plata penalităților datorate pentru nerespectarea termenelor contractuale de livrare.

Art. 29 din legea menționată prevede următoarele : „Dacă părțile, de comun acord, stabilesc modificări în prevederile contractelor încheiate, partea care a solicitat modificarea suportă consecințele patrimoniale ce decurg din aceasta, potrivit legii”. Asemenea consecințe sînt reprezentate, unori, de cheltuielile făcute de unitatea producătoare pentru realizarea produselor contractate. Menționăm că astfel de cheltuieli pot forma obiectul pretențiilor îndreptate împotriva părții care a solicitat modificarea contractului numai în măsura în care se află în legătură causală cu modificarea convenită de către părți și nu se pot recupera pe alte căi.

Cu alte cuvinte, nu se pot pune pe seama modificării cheltuieli pe care unitatea care a acceptat solicitarea de modificare le-ar fi avut oricum. De asemenea, această din urmă unitate are obligația să diminueze pe cît posibil prejudiciul pe care l-a încercat în urma modificării contractului. Astfel, de pildă, materialele rămase fără utilizare din această cauză se impun a fi folosite în alte activități productive ori valorificate, potrivit legii. Numai materialele care nu-și găsesc asemenea întrebuițări pot forma obiectul pretențiilor îndreptate împotriva unității care a solicitat modificarea contractului.

Adaptarea contractului economic are, în înțelesul legii, semnificația schimbării conținutului contractului ca urmare îmbunătățirii planurilor anuale. În acest sens, art. 27 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, prevede următoarele : „Contractele economice dintre unitățile socialiste se vor adapta anual de către părți, prin punerea lor de

acord cu îmbunătățirile ce se aduc, potrivit legii, planurilor anuale”.

Se observă că, din acest punct de vedere, adaptarea constituie o operație necesară datorită faptului că unitățile socialiste încheie, de regulă, contracte de lungă durată. Îmbunătățirea, respectiv actualizarea planului anual prin decret al Consiliului de Stat, face necesară adaptarea contractului pentru punerea de acord a contractului său cu sarcina de plan actualizată.

Art. 27 lit. c din legea amintită conține prevederea potrivit căreia „contractele se vor adapta concomitent cu elaborarea lucrărilor de plan, cu cel puțin 6 luni înainte de începerea executării planului anual, pînă la data la care, potrivit legii, se actualizează planul anual prin decret al Consiliului de Stat”.

Alături de acest caz de adaptare a contractului economic, Legea nr. 71/1969, modificată și completată, mai prevede unul. Astfel potrivit art. 27 alin. ultim, „părțile sînt obligate să adapteze contractele și în situațiile în care, în condițiile legii, se modifică prevederile de plan, balanțele materiale și repartițiile pe baza cărora contractele au fost încheiate”.

Rezultă deci, că în ambele situații adaptarea contractului economic este impusă de schimbările intervenite în sfera planificării pe cînd cazurile de modificare — la care ne-am referit mai sus — sînt urmarea inițiativei și acordului părților contractante.

Actualizarea constituie și ea o modalitate care duce la schimbări în conținutul contractului economic. În conformitate cu art. 30 din legea amintită, „în cursul executării contractelor, părțile au obligația să actualizeze prevederile acestora în funcție de cerințele introducerii și promovării continue a progresului tehnic”.

În încheierea acestei prezentări consacrate modificării, adaptării și actualizării contractelor economice, este locul să menționăm că toate aceste modalități de schimbare a conținutului contractului economic se folosesc ca a urmare măsurilor dispuse pentru prevenirea formării stocurilor de materii prime, materiale, piese de schimb și produse supra-normative ori pentru lichidarea acestora, așa cum prevede art. 31 din Legea nr. 71/1969 modificată și completată.

Cu prilejul modificării, adaptării și actualizării contractelor economice pot apare neînțelegeri între părți. Care este calea de soluționare a acestor neînțelegeri ?

Art. 32 din legea amintită dispune următoarele : „Prevederile art. 25 și 26 se aplică în mod corespunzător la adaptarea, modificarea sau actualizarea contractelor economice”.

Textele la care s-a făcut referire reglementează încheierea contractelor economice, concilierea obiecțiilor precontractuale, sesizarea organului competent pentru soluționarea obiecțiilor neconciliate (art. 25) și soluționarea acestor obiecții (art. 26).

Prin consecință, se va urma, și în acest caz, calea obișnuită de conciliere și de rezolvare a obiecțiilor.

Încetarea contractelor economice

Contractele economice se execută, de regulă, astfel cum au fost încheiate. După cum s-a văzut, pe parcursul executării, pot interveni fapte juridice care au drept consecință modificarea, adaptarea sau actualizarea acestor contracte. Cu titlu excepțional, intervin și cazurile de încetare a contractelor economice la care ne vom referi în continuare.

Art. 42 din Legea nr. 71/1969, modificată și completată, prevede că „unitatea socialistă furnizoare poate accepta, la cererea beneficiarului ca executarea contractului să înceteze dacă aceasta nu determină nerealizarea sarcinilor de plan și dacă beneficiarul suportă cheltuielile care nu pot fi recuperate, efectuate de producător pînă la data încetării contractului.

Reține atenția, de la început, caracterul consensual al încetării executării contractului, textul precizînd, în mod expres că o asemenea măsură nu poate fi luată de către unitatea beneficiară în mod unilateral, ci numai cu acordul unității furnizoare.

Aşa cum s-a reţinut prin Decizia primului arbitru de stat nr. 191/1979 — într-o speţă privind efectuarea livrărilor restante — cererea formulată de unitatea beneficiară în legătură cu sistarea livrărilor poate fi acceptată de către unitatea furnizoare fie expres, fie în mod tacit, prin ne-livrarea produselor.

Situaţia se complică în cazul livrărilor contractate în tranzit. Unitatea furnizoare poate să accepte propunerea de încetare a contractului numai cu observarea părţii care este îndreptăţită să consimtă la o asemenea măsură.

Astfel, în cazul tranzitului achitat, potrivit practicii arbitrale, unitatea furnizoare se află în raporturi juridice numai cu veriga intermediară. Ca atare, prezintă relevanţă numai propunerea de încetare a executării care emană de la această verigă. Intervenţiile făcute de unitatea efectiv beneficiară în direcţia încetării executării rămân fără consecinţe juridice, atâta vreme cât ele nu sînt însuşite de veriga intermediară. Aceasta — deoarece, în situaţia dată, unitatea efectiv beneficiară nu se află în raporturi juridice cu unitatea furnizoare.

În schimb, în cazul tranzitului organizat, numai cu acordul unităţii efectiv beneficiare se poate conveni cu unitatea furnizoare în privinţa încetării executării contractului. Această rezolvare se impune în considerarea faptului că, potrivit practicii arbitrale, prin efectul tranzitului organizat, se stabilesc raporturi juridice directe între unitatea furnizoare şi cea efectiv beneficiară.

Astfel, prin Decizia primului arbitru de stat nr. 998/1979, s-a reţinut că „în speţă, fiind vorba de o livrare în tranzit organizat, produsele circulă direct între furnizorul efectiv şi beneficiarul efectiv.

La dosar nu există dovada că remiterea la produse s-a făcut cu acordul beneficiarului.

Organul arbitral urmează să dispună introducerea în cauză a verigii intermediare, pentru a verifica dacă renunţarea se referă şi la cantităţile ce urmau să se livreze în tranzit organizat şi, în caz afirmativ, dacă a avut acceptul beneficiarului, situaţie în raport de care se va stabili şi răspunderea părţilor”.

Dar încetarea executării contractului reclamă satisfacerea încă unei condiţii.

Potrivit art. 42 alin. 2 din Legea nr. 71/1969, „pentru produsele la care se elaborează balanţe materiale, încetarea contractelor se poate face numai cu adaptarea corespunzătoare, în condiţiile legii, a repartiţiilor”.

Stabilirea acestei condiţii este urmarea firească a corelaţiei dintre sarcina de plan şi contract. Dacă contractul economic nu poate fi încheiat şi modificat decît în concordanţă cu prevederile sarcinii de plan, este firesc ca încetarea executării să se producă în aceleaşi condiţii.

Prin urmare, pentru produsele care se planifică prin repartiţii, părţile nu pot conveni în mod valabil, asupra încetării executării fără adaptarea corespunzătoare a repartiţiilor.

În privinţa produselor care nu fac obiectul planificării prin repartiţii, acceptarea propunerii de încetare a executării contractului depinde de împrejurarea „dacă aceasta nu determină nerealizarea sarcinilor de plan” care revin unităţii furnizoare. Este vorba de o împrejurare pe care o examinează unitatea furnizoare, singura în măsură să aprecieze asupra unor asemenea consecinţe ale încetării executării contractului.

Partea care, potrivit legii, poate solicita încetarea executării — unitatea beneficiară — urmează să suporte „cheltuielile care nu pot fi recuperate, efectuate de producător pînă la data încetării contractului”.

Deci problema suportării unor asemenea cheltuieli, se pune numai dacă cheltuielile s-au produs şi în măsura în care respectivele cheltuieli nu pot fi recuperate pe alte căi. De pildă, dacă materialele aprovizionate pentru realizarea produselor ce formau obiectul contractului a cărei încetare a fost acceptată nu se pot folosi pentru executarea altor contracte şi nici valorificate la terţi.

Deşi, aşa cum s-a subliniat, legea reglementează încetarea contractului numai la cererea unităţii beneficiare, nu vedem raţiunea pentru care părţilor să nu le fie permis să convină la încetarea executării contractului în urma propunerii unităţii furnizoare. Credem că aceeaşi motiva-

ţie economică şi juridică pledează — în ambele situaţii — la recunoaşterea posibilităţii părţilor de a stabili, prin acordul lor, încetarea contractului economic. Ca atare, sînt necesar, de lege ferenda, modificarea textului în sensul celor de mai sus.

Contractele de comerţ exterior

şi de cooperare economică internaţională

Sub acest titlu al capitolului III din Legea contractelor economice sînt tratate două mari categorii de contracte care, în ansamblul lor, privesc comerţul exterior şi cooperarea economică internaţională. La art. 52 din legea citată se prevede că „activitatea de comerţ exterior şi de cooperare economică internaţională se desfăşoară pe baza următoarelor categorii de contracte:

a) contracte externe încheiate cu partenerii străini;

b) contracte interne pentru realizarea operaţiunilor de export, import şi cooperare economică internaţională, încheiate între unităţile producătoare pentru export sau beneficiare de importuri şi întreprinderile de comerţ exterior”.

Prin textul citat legiuitorul a subliniat, a scos în evidenţă, legătura strînsă, interferenţa, care există între cele două grupe de contracte — contractele externe, respectiv contractele comerciale internaţionale şi contractele interne, adică cele economice — prin intermediul cărora se realizează schimburile economice internaţionale ale ţării noastre. Fără să înlăture dreptul aplicabil contractelor comerciale internaţionale. Legea contractelor vine să instituie în acest domeniu norme de drept de care întreprinderile de comerţ exterior şi unităţile economice producătoare de mărfuri de export sau beneficiare de importuri trebuie să ţină seama imperativ în activitatea contractuală pe care o desfăşoară pe plan extern şi intern, norme pe care le vom evidenţia în cele ce urmează.

Prin art. 53, alin. 2—4, se reglementează aspecte importante privind oferta externă şi anume:

„Oferta se elaborează de unităţile de comerţ exterior, pe baza prospectării pieţei externe şi a prevederilor din convenţiile interne, încheiate potrivit legii, referitoare la fondul de marfă în structura sortimentală şi eşalonarea prevăzute prin plan, pentru fiecare unitate producătoare, precum şi la parametrii de calitate şi celelalte condiţii necesare realizării exportului.

În cazul în care partenerii străini solicită livrarea unor mărfuri cu caracteristici diferite faţă de cele prevăzute în convenţiile de la alin. 2, oferta se definitivează cu acordul unităţii producătoare.

Oferta va cuprinde condiţiile şi modalităţile de plată, finanţare sau creditare şi celelalte elemente necesare pentru încheierea contractului, precum şi termenul în care poate să fie acceptată”.

Art. 61 din Legea contractelor economice statuează că „în funcţie de natura şi obiectul operaţiei comerciale pot fi încheiate contracte de vânzare-cumpărare, de cooperare în producţie, executare de lucrări, depozit, mandat şi reprezentare comercială, acordare de asistenţă tehnică, întreţinere de maşini, utilaje şi instalaţii, transport şi expediţii internaţionale, constituire de societăţi mixte, transfer de tehnologie, asigurări, turism şi altele, practicate în relaţiile comerciale internaţionale”.

Enumerînd sub formă enunţiativă tipurile de contracte comerciale internaţionale, legiuitorul indică domeniile variate în care se poate desfăşura activitatea de comerţ exterior, totalitatea tipurilor de contracte, statuînd în realitate actele şi faptele de comerţ internaţional pe care le pot îndeplini întreprinderile române de comerţ exterior, evident, potrivit specializării fiecăreia în parte.

Regula comună tuturor contractelor pe care le încheie organizaţiile socialiste, respectiv forma scrisă, este consfinţită şi în acest domeniu, prin art. 62, care prevede că „ra-

porturile contractuale cu partenerii străini, precum și modificarea acestor raporturi, se constată în formă scrisă, cu respectarea condițiilor pentru validitatea convențiilor". Evident, în domeniul contractelor externe forma scrisă se poate materializa în mai multe moduri: contracte semnate de ambele părți; ofertă urmată de acceptare întocmai; comandă acceptată; ofertă sau comandă urmată de un început de executare (exemplu: remiterea prețului, expedierea imediată a mărfii etc.).

Generalizând o bogată experiență în materie, prin Legea contractelor economice, la art. 63 se face precizarea potrivit căreia „contractele externe se încheie prin acordul părților și trebuie să cuprindă, în funcție de specificul operației de comerț exterior, în principal: a) identificarea părților și a reprezentanților lor, precum și determinarea obiectului contractului; b) durata contractului, termenele și locul de executare a obligațiilor, modalitățile de recepție și de rezolvare a eventualelor reclamații; c) prețul și modalitatea de plată, măsurile pentru prevenirea unor eventuale deprecieri monetare; d) garanțiile privind calitatea mărfii, condițiile de ambalaj, marcare și etichetare, expediere și transport; e) clauzele asigurătorii corespunzătoare, ținând seama de tendințele conjuncturii externe și interesele economiei naționale; f) răspunderile contractuale ale părților, legislația aplicabilă și jurisdicția competentă, precum și orice alte clauze necesare, care se vor conveni de către părți, în condițiile stabilite prin Codul general al activității de comerț exterior al Republicii Socialiste România”.

Referindu-se la perioada pentru care este indicat să se încheie contracte comerciale internaționale, Legea contractelor economice, la art. 56, obligă unitățile de comerț exterior să acționeze cu precădere pentru încheierea de contracte pe termen lung și anume: a) contractele de lungă durată se încheie, de regulă, pe perioade de cinci ani sau mai mari; b) contractele pentru importul materiilor prime de bază se stabilesc astfel încât să asigure aprovizionarea acestora pe perioade de 15—25 ani; c) contractele de cooperare economică internațională pentru livrări de mărfuri, coproducție, prestări de servicii și executări de lucrări în condiții de reciprocitate, se stabilesc îndeosebi pe perioade de 10—15 ani; d) contractele de cooperare pentru construirea și exploatarea în comun cu partenerul străin de obiective economice noi în Republica Socialistă România sau în străinătate, precum și pentru modernizarea de unități existente în industrie, agricultură și alte ramuri sau pentru realizarea de acțiuni comerciale pe terțe piețe, se stabilesc pe întreaga perioadă de realizare a obiectivului cooperării. Contractele externe se vor putea stabili și pe durate mai scurte, în funcție de ciclul de fabricație al produselor sau particularitățile prestațiilor convenite”.

Legea contractelor economice cuprinde unele norme de drept care se referă, deopotrivă, atât contractelor externe, cât și celor economice interne, care nu necesită vreun comentariu deosebit.

Art. 66 prevede că „obligațiile de livrare a produselor destinate exportului, prevăzute în contractele economice, rămân în vigoare pe toată durata de valabilitate a angajamentelor stabilite în raporturile cu partenerii străini și în limitele condițiilor prevăzute în contractele încheiate cu aceștia”. Textul citat ne îndreptățește concluzia potrivit căreia principiul anualității contractelor nu are aplicare în acest domeniu și că termenele de livrare se aliniază celor din contractele externe.

Cu privire la controlul calității produselor, art. 68 prevede: „Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale și întreprinderile de comerț exterior vor controla, prin reprezentanții proprii, la uzine și fabrici, modul cum se introduc în fabricație și se realizează mărfurile contractate la export, precum și în cadrul acțiunilor de cooperare economică internațională, vor determina luarea de măsuri operative pentru respectarea obligațiilor contractuale și nu vor admite livrarea către partenerii străini a produselor care nu corespund condițiilor contractuale.

Pentru produsele destinate exportului, inclusiv în cadrul acțiunilor de cooperare, în special mașini, utilaje, instalații, la care asigurarea calității produselor, a performanțelor tehnice și comportarea în exploatare sint hotărâtoare în promovarea exporturilor, întreprinderile de comerț exterior,

pot efectua controlul calității prin organe specializate de control pe bază de contract.

Organele de control tehnic al calității din unități și cele ale Inspectoratului General de Stat pentru Controlul Calității Produselor vor controla pe fluxuri de fabricație modul cum se respectă procesele tehnologice, pentru a evita producerea de mărfuri necorespunzătoare calitativ față de prevederile din contracte.

În continuare, la art. 70, se stabilește: „Camera de Comerț și Industrie a Republicii Socialiste România poate, potrivit legii, să efectueze controlul calitativ și cantitativ al mărfurilor destinate exportului sau provenite din import, pe baza mandatului partenerilor străini sau, după caz, al întreprinderii românești”. Cum este binecunoscut, controlul se efectuează prin „Oficiul de control al mărfurilor” care, potrivit Decretului nr. 276/1979, anexa nr. 11, este întreprindere de comerț exterior, subordonată Camerei de Comerț și Industrie.

Art. 74, alin. 3, prevede că „dreptul asupra mărfii și riscurile corespunzătoare se transmit, în condițiile contractului extern, de la unitatea producătoare pentru export la partenerul străin sau de la acesta la unitatea beneficiară de import, în funcție de natura operației de comerț exterior”. Prin textul citat se face o derogare importantă de la principiul general de drept privind contractele economice, potrivit căruia riscurile privind marfa livrată trec asupra beneficiarului din momentul predării lor către căraș (sau din momentul prelucrării efective de către acesta, de la furnizor).

Contractul economic de comision

Legea contractelor economice, la art. 72, alin. 2, face precizarea că raporturile dintre unitățile producătoare și întreprinderile de comerț exterior, pentru desfășurarea operațiilor de export sau import, se stabilesc, în condițiile legii, prin **contracte economice de comision, contracte economice de livrare, executări de lucrări sau prestări de servicii pentru export.** (26; 201).

Obiectul contractului de comision, rezultă din art. 73 al Legii contractelor economice, care prevede elementele obligatorii pe care trebuie să le conțină: a) operațiunile comerciale care urmează a se efectua în nume propriu de către întreprinderea de comerț exterior, pe seama unității economice care a împuternicit-o; b) condițiile de negociere a operațiunilor de comerț exterior și documentațiile tehnico-economice necesare îndeplinirii împuternicirii acordate; c) alte elemente pentru concretizarea desfășurării relațiilor dintre părți.

Așadar, contractul în cauză întrunește trăsăturile definiției ale contractului de comision reglementat de Codul nostru comercial: comitentul — unitate producătoare de mărfuri pentru export sau beneficiară de importuri — împuternicește pe comisionar — întreprindere de comerț exterior — să încheie contracte comerciale internaționale în **nume propriu, dar în contul comitentului**, pentru aceste servicii de specialitate fiind retribuită cu un comision. Sintem deci în fața unei reprezentări imperfecte, în care comisionarul acționează în nume propriu, consecințele activității sale localizându-se însă în gestiunea comitentului. Evident, comisionarul răspunde față de comitent în măsura în care nu a depus toate diligențele în îndeplinirea obligațiilor ce îi revin prin contract economic de comision încheiat.

Plecând de la rațiunea economică care a determinat introducerea în cadrul mecanismului de comerț exterior a acestui contract, utilizat în prezent cu precădere pentru importuri, prezentăm în continuare obligațiile ce revin părților, așa cum se desprind din practica întreprinderilor noastre de comerț exterior.

Comitentul se obligă:

— să prezinte comisionarului fișele tehnice pentru viză și înscriere în plan, a termenele și în condițiile prevăzute în dispozițiile normative în vigoare, cu indicarea standardelor, a normelor interne, ori a derogării obținute de la Consiliul de Miniștri, conform prevederilor Decretului

686/1973, ngrijindu-se de asigurarea fondurilor necesare pentru plata importurilor;

— să avizeze în timp util oferta externă cea mai avantajoasă din punct de vedere tehnic și economic dintre ofertele prezentate de comisionar, astfel încât comisionarul să poată să transmită în termen comanda la extern sau să încheie contractul cu furnizorul extern;

— să acorde sprijinul tehnic de care comisionarul are nevoie și să clarifice toate problemele de ordin tehnic în vederea încheierii contractului extern;

— să comunice comisionarului dacă înțelege să asigure sau nu, pe timpul transportului, mărfurile care se contractează;

— să recepționeze mărfurile în conformitate cu clauzele contractului extern și să întocmească actele constatatoare conform acestui contract și dispozițiilor normative interne;

— în cazul constatării unor lipsuri cantitative și/sau calitative la mărfurile importate, să transmită actele de constatare comisionarului și să solicite reclamarea acestor lipsuri la furnizor;

— să plătească prețul mărfurilor importate, cheltuielile de circulație pe parcurs intern, cheltuielile de depozitare, manipulare, taxele de verificare și control în țară și comisionul convenit comisionarului;

— să acorde asistența tehnică de care are nevoie comisionarul în cadrul rezolvării reclamațiilor sau a litigiilor externe;

Comisionarul se obligă:

— să prospecteze piața externă pentru a pune la dispoziție comitentului oferte corespunzătoare fișei tehnice, precum și documentația pe care o obține;

— să încheie contracte externe, pe relații corespunzătoare acordurilor, în concordanță cu prevederile planului valutar, cu respectarea elementelor din fișa tehnică și a avizului comitentului, în condițiile și la prețurile cele mai favorabile, pe bază de analize și documentații de prețuri;

— să transmită comitentului elementele esențiale ale contractului extern sau copia acestuia, îndată ce se află în posesia lui;

— să urmărească executarea contractului extern din punct de vedere comercial și juridic;

— să dea instrucțiunile necesare organizațiilor competente pentru transportul și vămuirea mărfurilor, încheind, când este cazul, contractele aferente în contul comitentului;

— să efectueze plățile externe, întocmind formele necesare în acest scop;

— să întocmească formele privind decontarea internă conform dispozițiilor normative în vigoare;

— să transmită furnizorilor externi reclamațiile comitentului și să urmărească rezolvarea lor potrivit prevederilor contractului extern;

— să facă demersurile necesare direct sau prin intermediul organizațiilor de specialitate, pentru obținerea despăgubirilor cuvenite, în cazul degradării, distrugerii sau pierderii mărfurilor contractate, în timpul transportului lor, pe parcursul extern;

— să pună la dispoziția comitentului sumele încasate de la furnizorii externi în contul reclamațiilor, în termen de 5 zile de la primirea lor;

— să pună la dispoziția comitentului contravaloarea în lei a penalizărilor încasate de la furnizorii externi, potrivit reglementărilor legale în vigoare;

— să susțină și să apere drepturile și interesele comitentului rezultând din contractul extern; în cazul când pretențiile părților din acest contract nu pot fi rezolvate pe cale amiabilă, comisionarul va susține și apăra drepturile și interesele comitentului în fața organelor arbitrale sau a instanțelor judecătorești competente, cu participarea delegaților împuterniciți ai comitentului ori de câte ori aceasta va fi cerut de către comitent sau de către comisionar.

Referitor la decontarea mărfurilor care fac obiectul contractelor comerciale internaționale de import, încheiate de întreprinderile importatoare Legea contractelor economice, la art. 74, face o importanță precizare, potrivit căreia beneficiarii de importuri vor plăti întreprinderii de comerț exterior contravaloarea mărfurilor importate după vămuire.

Contractul economic de livrare pentru export

Legea contractelor economice după ce stabilește, prin art. 75, că contractele economice de livrare, executări de lucrări sau prestări de servicii pentru export se încheie pe baza contractelor externe, în termen de 10 zile de la data primirii comenzilor emise de către întreprinderile de comerț exterior, face trimitere la prevederile privind contractele de furnizare la intern, care „le sînt aplicabile, în raport de specificul activității de comerț exterior”.

În prezent, contractele de livrări pentru export constituie suportul principal al mecanismului intern de export. Potrivit acestui mecanism, unitățile producătoare sînt furnizoare, iar întreprinderile de comerț exterior sînt beneficiare de mărfuri destinate exportului. Pentru ca acest mecanism de export să răspundă cerințelor fundamentale actuale — intensificarea exporturilor, celeritatea operațiunilor și calitatea ridicată a mărfurilor destinate piețelor externe — prin acte normative, confirmate de practică, a fost creat un cadru economico-juridic adecvat, care poate fi astfel sintetizat;

a) Plecînd de la prevederile planului de export și de la studierea piețelor externe, Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale încheie cu fiecare ministru și organ central producător de mărfuri pentru export convenții prin care se dau soluții concrete de plan de export privind două direcții fundamentale:

— calitatea mărfurilor destinate exporturilor, care se soluționează la nivelul organelor centrale prin includerea în convențiile anuale, ca anexe, a fișelor tehnice și a caietelor de sarcini; la stabilirea parametrilor tehnici, prin aceste documente nu se pleacă de la normele interne de producție, ci se ține seama, imperativ, de cerințele piețelor externe, condiție esențială pentru ca mărfurile oferite să fie competitive;

— cea de-a doua problemă care se cere soluționată prin convențiile anuale este sistemul de lucru dintre unitățile producătoare de mărfuri pentru export și întreprinderile de comerț exterior; acest obiectiv major prezintă importanță datorită faptului că pe această cale își vor găsi rezolvare o sumă de particularități specifice fiecărei ramuri economice.

Convențiile de export, conținînd criterii unitare privind calitatea produselor și mecanismul de lucru în activitatea de export, sînt obligatorii pentru părțile direct contractante — unități producătoare și întreprinderi de comerț exterior — deoarece sînt elaborate și adoptate de forurile administrative centrale și coordonatoare ale acestora. Față de împlinirea căreia aceste convenții conțin norme stabilite de forurile superioare, obligatorii pentru întreprinderile chemate să le aplice, conchidem că aceste norme sînt de natură administrativă, avînd caracter imperativ. Așa fiind, orice clauze înscrise de părți în contractele economice de furnizare pentru export, care sînt contrare convențiilor anuale se înlouiesc de drept cu prevederile convențiilor respective.

b) În baza planului cincinal și a detaliierii lui anuale și cu respectarea întocmai a convențiilor de export, întreprinderile de comerț exterior încheie contracte comerciale internaționale, de preferință de lungă durată și, în funcție de ramura economică, contracte cadru, care stau la baza raporturilor juridice interne de furnizare. Menționăm că de la regula potrivit căreia întii se încheie contractele externe și în conformitate cu acestea cele interne, se pot face excepții numai în cazurile expres prevăzute de actul normativ (art. 75, din Legea contractelor economice).

c) Potrivit prevederilor de plan, care sînt detaliate prin fișele tehnice pentru export, anexe la convențiile cincinale și anuale de export, întreprinderile producătoare de mărfuri pentru export și întreprinderile de comerț exterior — exportatoare încheie contracte economice de livrări pentru export.

Față de specificul activității de export și a actelor normative care au incidență asupra contractelor de livrări pentru export, în practică, asupra a trei probleme mai importante se pot naște discuții între părți: nivelul calitativ al mărfurilor, prețul de facturare și ter-

menele de livrare. Credem util să expunem unele considerente cu privire la aceste aspecte, evident, în lumina actelor normative în materie.

Stabilirea calității mărfurilor de către părțile contractante este o operațiune mult ușurată de faptul că soluțiile fundamentale sînt date prin fișele tehnice sau caietele de sarcini anexe la convențiile anuale de export care, așa cum am arătat, sînt obligatorii pentru părți; furnizorii nu au dreptul, sub nici o motivare, să discute condițiile de calitate stabilite prin aceste documente. Împrejurarea că prin standarde sau norme interne sînt prevăzute alte condiții de executare a unor produse identice sau similare nu are nici o relevanță. Probleme mai dificile pot să apară, în situația în care cumpărătorii externi solicită alte condiții de calitate, finisare, ambalare etc., decît cele prevăzute în fișele tehnice sau caietele de sarcini. Soluția în asemenea situații este dată de normele de drept în materie, în sensul că unităților producătoare le sînt opozabile condițiile stabilite prin contractele externe numai dacă și-au dat acordul înainte de încheierea lor (art. 74, alin. 2).

Cu privire la **prețul intern** de facturare normele de drept prevăd că el se formează în condiția de livrare franco frontiera română, fiind deci compus din: prețul intern, stabilit potrivit legislației în vigoare, la care se adaugă, după caz: **contravaloarea ambalajelor** sau alte cheltuieli determinate de executarea unor lucrări sau operații stabilite prin contracte, neprevăzute în standardele sau normele interne, precum și cheltuielile de transport (dacă nu sînt cuprinse în prețul intern). Pentru a se evita orice încercări de încălcare nejustificată a prețurilor interne pentru mașini și utilaje noi, subansamble și părți componente ale mașinilor, utilajelor, calculele de fundamentare ale acestora se impun a fi, obligatoriu, avizate și de întreprinderea de comerț exterior exportatoare.

Legat de prețul de facturare, în practica încheierii contractelor de livrare pentru export s-a ridicat problema definirii noțiunii de franco frontiera română (condiția de livrare prevăzută de normele de drept în materie) în cazurile în care transportul se efectuează via mare. Răspunsul la această problemă este legat de sistemul nostru organizatoric care a impus adoptarea condiției de livrare menționată. Este bine cunoscut că expedierea de către cumpărătorii externi a mărfurilor prevăzute în contractele comerciale internaționale de vânzare-cumpărare constituie un atribut exclusiv al unităților producătoare; în aceste condiții, în mod necesar, transportul pe parcursul intern trebuie să fie achitat de expeditor, respectiv de unitatea producătoare care are și răspunderea planificării mijloacelor de transport și care, la rîndul ei, decontează aceste cheltuieli exportatorului. Așa fiind, ar fi cu totul neeconomic ca această sarcină — de expediție și de plata transportului — să revină exportatorilor, sistem care ar impune crearea unui aparat administrativ costisitor. În schimb, odată ajunse mărfurile în oricare port românesc, obligațiile unităților producătoare încetează, gara portuară trebuind să fie privată ca un punct terminus, echivalînd cu franco frontiera română.

Economic se impune ca toate cheltuielile provocate de manipularea, depozitarea și încărcarea mărfurilor pe nave să fie decontate de prestatorul de servicii portuare — I.E.P. — direct întreprinderii de comerț exterior exportatoare; în funcție de condiția de livrare externă, aceasta va factura cumpărătorului extern aceste cheltuieli, sau le va suporta, fiind incluse în prețul de vânzare.

Reproducem în continuare o clauză privind prețul, așa cum a fost formulată într-un contract încheiat de I.S.C.E. Mecanoexport cu un partener intern: „Deoarece livrarea se efectuează franco frontiera română, la acest preț se adaugă contravaloarea ambalajelor, dacă nu au fost cuprinse în preț, alte cheltuieli determinate de executarea unor lucrări sau operațiuni stabilite prin contracte și neprevăzute în standardele sau în normele pe baza cărora a fost fixat prețul intern de livrare, precum și cheltuielile de transport și manipulare, pînă la frontiera R.S. România, dacă prețul a fost stabilit franco-uzină sau franco depozitul furnizorului.

Cheltuielile suplimentare, prevăzute în alineatul precedent vor fi indicate separat în factura internă pentru pro-

dusul livrat. Pentru cheltuielile suplimentare în raport de prețul stabilit conform temeiului legal, furnizorul va prezenta exportatorului documentele justificative odată cu factura“.

Termenele de livrare pe zile fixe calendaristice, așa cum obligă legislația economică, se stabilesc de către părți, în interiorul perioadei trimestriale, în funcție de cerințele cumpărătorului extern și posibilitățile reale de fabricare a unității furnizoare. Plecînd de la această realitate, credem că în cadrul acestor genuri de contracte nu este imperativ necesară stabilirea termenelor strict pe zilele calendaristice. Într-o asemenea situație, termenul ultim de livrare este — în mod implicit — în ultima zi a trimestrului respectiv. Penalitățile datorate pentru livrări cu întîrziere nu încep deci a curge decît din prima zi a trimestrului următor. Evident, dacă prin contract s-a convenit ca termenul de livrare să fie nu ultima zi din trimestru, ci ultima zi dintr-o anumită lună sau decadă, penalitățile încep să curgă, dacă nu au fost respectate aceste termene, începînd cu prima zi de la expirarea lor (art. 66 și art. 75, alin. 2).

e) Între contractele de livrare pentru export și contractele comerciale internaționale de vânzare-cumpărare, există o **strînsă legătură, o interferență intensă**, determinată, în primul rînd, de obiectul lor identic: mărfuri a căror proprietate urmează a fi transferată cumpărătorului extern, contra unui preț, prin conlucrarea sincronizată dintre exportator și producătorul intern.

Punctul de plecare comun celor două genuri de contracte — contractul economic de livrare pentru export și contractul comercial internațional de vânzare-cumpărare — îl constituie convențiile anuale de export pe care le încheie ministerele economice și celelalte organe centrale care au plan de export, cu Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale. Într-adevăr, prin aceste convenții și fișele tehnice anexe, se stabilesc atît calitatea, cît și cantitatea mărfurilor care urmează a fi exportate, prevederi care sînt obligatorii de respectat, atît pentru întreprinderea de comerț exterior în cadrul tratativelor cu partenerii externi, cît și pentru unitățile producătoare, la încheierea contractelor de livrare pentru export. Pentru ca între contractele externe și cele interne să nu fie discrepanțe, normele de drept prevăd ca în cazul în care clienții externi solicită livrarea unor mărfuri cu caracteristici diferite față de cele prevăzute în fișele tehnice sau caietele de sarcini, contractele comerciale internaționale de vânzare-cumpărare vor putea fi încheiate numai cu acordul unităților producătoare, acord care le obligă la încheierea întocmai a contractelor interne de livrare pentru export.

Interferența dintre cele două genuri de contracte — economice, interne și comerciale internaționale —, respectiv, perfecta lor sincronizare, este prezentă și necesară și în faza de executare, orice discrepanțe în modul diferit de formulare a clauzelor potînd provoca prejudicii pentru una din părți, sau pentru economia națională —, ambele situații generînd răspunderi. Pentru evitarea unor asemenea situații nedorite, normele de drept prevăd reguli precise, în special cu privire la efectuarea controlului.

De asemenea, în baza contractelor comerciale internaționale încheiate de întreprinderile de comerț exterior, ori de cîte ori prin acestea s-au stipulat clauze potrivit cărora cumpărătorii externi au dreptul să controleze calitatea mărfurilor pe parcursul fabricării, sau în momentul expediției, producătorii interni sînt obligați să preia în contractele interne asemenea clauze și să creeze toate condițiile necesare efectuării controlului, în interesul executării întocmai a contractului extern, premisă majoră a promovării în continuare a comerțului nostru exterior.

Nu este mai puțin relevantă legătura care există între contractele economice de livrare pentru export și contractele comerciale internaționale de vânzare-cumpărare cu privire la răspunderea față de cumpărătorul extern. În această materie, normele de drept prevăd că unitățile producătoare răspund pentru toate pagubele sau cheltuielile generate de reclamațiile întemeiate ale partenerilor externi cu privire la cantitatea sau calitatea mărfurilor exportate sau datorită încălcării altor obligații pe care și le-au asumat

prin contractele încheiate. Evident, pentru ca răspunderile pe plan extern să fie cât mai judicios stabilite, le revine ca obligație întreprinderilor de comerț exterior să depună toate diligențele în soluționarea cât mai echitabilă a unor asemenea reclamații.

Răspunderea în contractele de comision și de livrări pentru export

Legea contractelor economice stabilește condițiile în care operează răspunderea unităților producătoare, în cadrul contractelor economice interne pentru realizarea operațiilor de export și import. Astfel, art. 74 prevede că „unitatea producătoare răspunde de executarea obligațiilor stabilite pe seama sa prin actele încheiate de către întreprinderea de comerț exterior, în limitele împuternicirii acordate. Încheierea sau modificarea contractului extern, ca și a oricărui alt act, în condiții diferite de cele oferite de către unitatea producătoare, îl sînt opozabile acesteia numai dacă au fost efectuate cu acordul său prealabil sau în măsura în care le-a confirmat”.

Cu privire la întinderea pagubei, prin art. 79 se stabilește că „unitățile producătoare răspund pentru toate pagubele sau cheltuielile suportate de întreprinderile de comerț exterior ca urmare a unor pretenții formulate de partenerii străini și care sînt determinate de încălcarea obligațiilor asumate de aceste unități prin contract. Despăgubirile stabilite potrivit alin. 1 se datorează numai în măsura în care daunele nu sînt acoperite de penalități”.

Ca urmare a faptului că cele două tipuri de contracte interne care pot fi încheiate pentru operațiunile de export și import au obiecte diferite, Legea contractelor economice, prin art. 80, stabilește penalități proprii pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor prevăzute în Contractul economic de comision și anume:

a) pentru nerespectarea termenelor de înaintare a documentațiilor tehnico-economice, stabilite prin contract, inclusiv a documentelor necesare încasării valorii mărfii livrate, 100 de lei pentru fiecare zi de întârziere;

b) pentru nerezolvarea de către unitatea producătoare a reclamațiilor, a cererilor de daune sau penalități, formulate de partenerii străini, în termenele prevăzute în contractul extern, 0,03% pe lună, calculat la valoarea mărfii reclamate sau a pretențiilor formulate;

c) pentru depășirea de către întreprinderea de comerț exterior a termenului prevăzut în contractul economic de comision pentru lansarea cererilor de ofertă în exterior, precum și pentru încălcarea termenului de transmitere a reclamațiilor externe, 0,01% pentru fiecare decadă de întârziere, calculată la valoarea specificației, fișei tehnice sau reclamației externe întârziate;

d) pentru nerespectarea termenului de încunostiințare a unității producătoare asupra imposibilității executării contractului extern din cauză de forță majoră sau din culpa partenerului străin, 50 de lei pentru fiecare zi de întârziere;

e) pentru refuzul nejustificat al întreprinderii de comerț exterior de a deconta în termen sumele încasate din vânzarea mărfurilor exportate, 0,3% pentru fiecare zi de întârziere.

În continuare același text — art. 80 din lege — prevede următoarele: „Întârzierea în efectuarea plății comisionului se penalizează potrivit reglementărilor legale referitoare la neplata prețului. Dacă prejudiciul cauzat prin încălcarea unei obligații contractuale nu este acoperit de penalități, partea în culpă va plăti în completare, pînă la acoperirea integrală a acestuia.” (alin. 2 și 3).

Cu privire la neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor asumate prin contractele economice de livrări pentru export, art. 81 din lege face trimitere la art. 47, pct. 1—6 inclusiv, stabilind că penalitățile sînt duble față de cele care se aplică pentru aprovizionarea internă.

Ca urmare, în cazul în care livrările la extern au la bază contracte economice de livrări pentru export, penalitățile sînt următoarele:

1. pentru fiecare zi de întârziere a executării obligației, pe durata corespunzătoare îndeplinirii sarcinii din planul anual, 0,2% în primele 10 zile, 0,4% în următoarele 20 de zile și 0,6% în perioada ce depășește 30 de zile pînă la data executării în natură a prestației, renunțării de către beneficiar la aceasta potrivit art. 40 sau imposibilității executării obligației din cauză de forță majoră, dacă întârzierea este cu privire la:

a) predarea sau, după caz, ridicarea produselor, preluarea lucrărilor ori primirea serviciilor;

b) prezentarea la termenele stabilite în contract a specificațiilor ori a detaliilor necesare executării contractului, precum și, în cazul utilajelor tehnologice și instalațiilor complexe, predarea la termenele convenite a documentației tehnice pentru întregul obiectiv sau pe ansamble și subansamble ce se pot executa independent;

c) punerea la dispoziție a ambalajelor de către beneficiar cînd, potrivit contractului, îi revine această obligație sau restituirea în termen a ambalajelor, paletelor, containerelor, accesoriilor de paletizare-pachetizare și altor mijloace asemănătoare.

Penalitatea se calculează, în cazul prevăzut de lit. a), la prețul produsului, lucrării sau prestației, în cazul prevăzut de lit. b), la prețul produsului, lucrării sau prestației ce nu a putut fi executată, iar în cazul prevăzut la lit. c), la prețul prestației nerealizate datorită ambalajelor ce nu au fost puse la dispoziție sau la prețul ambalajelor, paletelor, containerelor, accesoriilor de paletizare-pachetizare și altor mijloace asemănătoare, în cazul nerestituirii;

2. pentru nerespectarea modalității de efectuare a recepției sau autorecepției 4% din prețul produsului, lucrării sau prestației ce trebuiau recepționate, dacă nu se aplică penalitățile pentru întârzierea executării obligației potrivit pct. 1 lit. a);

3. pentru neexecutarea în natură a obligației asumate prin contract, la data expirării duratei corespunzătoare îndeplinirii sarcinii din planul anual, 16% din prețul produsului, lucrării sau prestației neexecutate;

4. pentru încălcarea obligațiilor privitoare la:

a) marcare, ștanțare, etichetare sau trimiterea actelor de livrare ce trebuie să însoțească documentele de transport, 2% din prețul fiecărui lot astfel livrat;

b) trimiterea certificatelor de calitate, a buletinelor de analiză, a instrucțiunilor de folosire sau cărții tehnice a produsului și a certificatelor de garanție, 4% din prețul fiecărui lot astfel livrat;

5. pentru fiecare zi de întârziere a plății prețului, de la data cînd acesta este datorat pînă la efectuarea plății, 0,2% în primele 10 zile, 0,4% în următoarele 20 de zile și 0,6% în perioada ce depășește 30 de zile, din suma ce trebuia achitată;

6. pentru fiecare zi de refuz nejustificat al plății prețului sau de nerestituire a unei sume încasate, fără îndreptățire, de la data refuzului pînă la data plății, respectiv de la data încasării sumei nedatorate pînă la restituirea acesteia, 0,6% din valoarea prețului neachisat sau a sumei nerestituite, după caz;

Art. 81, alin. 2 stabilește, de asemenea, următoarea penalitate specifică livrărilor pentru export: „Pentru remiterea cu întârziere de către unitatea producătoare a documentelor necesare încasării valorii mărfii livrate se aplică penalitatea prevăzută la art. 80 lit. a)”. Art. menționat la lit a prevede o penalitate de 100 de lei pentru fiecare zi de întârziere în cazul nerespectării termenelor de remitere de către furnizor, beneficiarului, a documentelor necesare încasării valorii mărfii. Pentru ca această penalizare să fie operantă se impune, deci, ca prin contractele de livrare pentru export să se prevadă asemenea termene, care nu se justifică, după părerea noastră, să fie mai mare de 24 de ore, față de importanța pe care o prezintă încasarea prețului în valută.

dr. AI. DETESAN
Radu DEMETRESCU
I. ICZKOVITZ

Vă prezentăm

O CETATE A CHIMIEI ROMÂNEȘTI

Spre sfârșitul anului 1961 au început lucrările de amenajare a șantierului actualului „cetății a chimiei” de la porțile Craiovei. După 4 ani, respectiv în primul trimestru al anului 1965, a intrat în funcțiune prima linie tehnologică de fabricare a azotatului de amoniu.

1966 — ureea, un alt îngrășămint superior, ia drumul ogoarelor.

1967 — începe să producă prima instalație a chimiei organice, fabrica de acetilenă (se asigura astfel materia primă pentru o serie de produse organice valoroase ca : acetaldehida, acidul acetic, butanolul, acetatul de vinil, poliacetatul de vinil). 1967 este și anul începerii etapei a doua de dezvoltare a combinatului.

1970 — intră în funcțiune instalațiile de amoniac II, acid azotic II, azotat de amoniu II și uree II, precum și o instalație de acetilenă din carbida.

Între 1970—1974 s-au construit și pus în funcțiune alte instalații : pentru fabricarea acetatului de butil, paraacetaldhidei și acidului nicotinic. De asemenea, a treia linie tehnologică de îngrășămint complexe NPK, compusă din instalațiile de acid azotic III și de îngrășămint complexe cu azot, fosfor și potasiu. Din 1976 se asigura astfel agriculturii alte două elemente necesare solului : fosforul și potasiul.

Dintre produsele Combinatului chimic din Craiova vă prezentăm POLIACETATUL DE VINIL (aracet). În funcție de sortiment, POLIACETATUL de vinil are următoarele domenii de aplicare :

DP 4

- adeziv în industria lemnului
- adeziv pentru ambalaje DP 10
- adeziv în industria pielăriei
- în construcții, la fabricarea masei de șpaclu elastice
- adeziv pentru ambalaje în industria alimentară DP 25
- adeziv în industria poligrafică și pielăriei
- la fabricarea ambalajelor și șpacluirea pereților

● pentru mase de umplutură la rece

● la fabricarea vopselelor DP 50

● adeziv în industria pielăriei

● adeziv la acoperit textile, la fabricarea masei de șpaclu elastice. D 40

● adeziv și apret textil D 50

● apret textil

● adeziv în construcții și pentru mase de acoperire la rece

● liant pentru materiale fibroase și pentru vopsele (se utilizează în amestec cu DP 25).

În cifre „cetatea chimiei” înseamnă :

● 58 de produse chimice

● peste 21,3% din producția de îngrășămint a țării

● 4—5 milioane hectare teren agricol fertilizate

● 20 produse exportate în peste 45 de țări de pe 4 continente

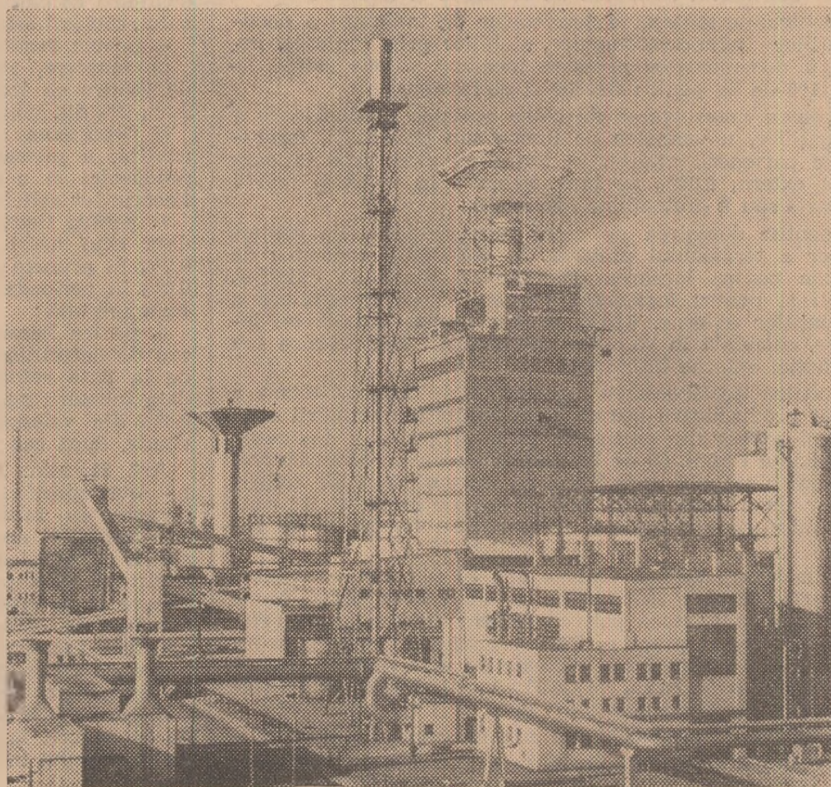
La nivelul anului 1980 valoarea producției globale va crește cu 84,8% față de anul 1975, a producției marfă cu 86,4%, iar productivitatea muncii cu 57,1%. La atingerea acestor cifre vor contribui și noile instalații de oxigen, acetilenă din gaz, acetat de vinil monomer și polimer, metanol, acid acetic, anhidridă acetică, acid nicotinic, acetat de etil și altele.

Alte două date statistice semnificative :

— 12,6% din producția globală a județului Dolj o reprezintă produsele combinatului chimic ;

— 300 de vagoane de îngrășămint chimice se livrează zilnic de pe meleagurile anticele Pelendava.

Emil ZAMFIRESCU

Combinatul chimic Craiova. O mică parte din instalațiile acestei „cetăți a chimiei”.